ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΕΤΟΣ ΚΑ΄.—ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1946—ΤΕΥΧΟΣ 1

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Κ(ΑΙ) ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Α

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ εἶναι ὁ ὀργανισμὸς ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μὲ τὴν διδασκαλίαν του καὶ τὸν ζωτικὸν χυμόν του ἐγκεντρίζει, φελιάζει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν μεταμορφώνει ἀπὸ δένδρον ἄγριον εἰς καλλίκαρπον συκῆν. Τὸν ἀνυψώνει κατὰ δύο κατευθύνσεις: πρὸς τὰ ἄνω, καὶ πρὸς τὰ ἐμπρός. Πρὸς τὰ ἄνω: ἀπὸ τὸ γήϊνον εἰς τὸ οὐράνιον, ἀπὸ τὸ σαρκικὸν εἰς τὸ πνευματικόν, ἀπὸ τὸ ἐφήμερον εἰς τὸ αἰώνιον. Πρὸς τὰ ἐμπρός: πρὸς τὸν πλησίον, τὸν ἄνθρωπον, πάντα ἄνθρωπον, μὲ τὸν ὁποῖον εἶναι ἀδελφός, ἀφοῦ ὅλοι εἴμεθα τέκνα τοῦ αὐτοῦ Πατρός, σύμφωνα μὲ τὴν μεγάλην της διδασκαλίαν καὶ ἀλήθειαν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι Πατὴρ ὅλων. Τὸ κέντρισμα αὐτὸ καὶ ἡ διδασκαλία ἔχει μίαν κατεύθυνσιν, ἕνα σκοπόν: τὴν πνευματικὴν ἑνότητα, μὲ τὴν ὁποίαν μονάχα δύναται νὰ ἔλθῃ ἡ σωτηρία εἰς τὸν κόσμον. Ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν εὐθύνην, τὴν ἀποστολήν, τὸ ἔργον, εἶναι ἡ Ἐκκλησία διὰ τὸν ἄνθρωπον μία διαρκὴς καὶ ἐπαρκὴς φροντίς, ἀνεξάρτητα φυλῆς ἢ ἀδυναμίας. Ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξανθρωπισθῇ ὁ ἄνθρωπος, νὰ σωθῇ καὶ τελειωθῇ. Διότι αἱ δυνάμεις του εἶναι ἀνεπαρκεῖς καὶ χρειάζεται ἡ θεία βοήθεια, θεῖον καθίδρυμα, ἱδρυμένον διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἡ ἑνότης, ἡ κοινωνία τῶν ἐθνῶν, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοηθῇ ἔξω τῆς ἁγιαστικῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴν αὐτὴν ἐπίσης δύναμιν θὰ περιφρουρηθῇ καὶ θὰ πολλαπλασιασθῇ τὸ κοινὸν διεθνὲς ἀγαθόν.

Β

Ἀλλοίμονον εἰς τὸν νεώτερον κόσμον, ἐὰν ἤθελε καταργηθῇ ὅ,τι ὁ Χριστιανισμὸς ἔδωκεν εἰς ἀληθινὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς ἀνθρωπισμόν. Θὰ ἐπανηρχόμεθα εἰς ἀνήκουστον βαρβαρότητα, διότι ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ ὑλικὴ πρόοδος θὰ περιήρχετο εἰς τὰ χέρια τῶν κακῶν καὶ θὰ ἦτο εἰς αὐτοὺς μέσον καταστρεπτικόν. Θὰ κατεστρέφετο ἐπίσης τότε καὶ ἡ εὐγενὴς καὶ ἀτρόμητος ὁρμὴ τῶν καλῶν ψυχῶν, τὸ ἔθνος θὰ παρεδίδετο εἰς μικροθρησκείας, εἰς αἱρέσεις, εἰς ἀνθρώπους μυωπικοὺς τὸ πνεῦμα, διεφθαρμένους. Ἀλλοίμονον τότε, διότι θὰ ἔσβυνεν ἡ ἡρωϊκὴ πίστις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐξύψωσιν δηλ. τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πλησίον, ὅπου εἶναι ἡ ἄλλη γραμμὴ τῆς σωτηρίας μας. Διὰ τῆς ἀνατάσεως, τῆς μεταμορφώσεως, τῆς καινῆς κτίσεως καὶ τῆς ἑνότητος πάντων θὰ φθάσῃ ἡ ζωή μας εἰς τὸν μεγάλον σκοπόν της καὶ θὰ δοξασθῇ τὸ πάντιμον καὶ πανάγιον ὄνομα τοῦ οὐρανίου Πατρός.

Γ

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐπάνω ἀπὸ τὴν λιποψυχίαν καὶ τὴν ἀτέλειάν μας, τὴν διαμάχην καὶ τὴν τραγικότητά μας. Χύνει εἰς τὴν ψυχὴν τὸ θεῖόν του φέγγος, τὴν δύναμιν τῆς ζωῆς, τὸ νερὸ τῆς ἀθανασίας καὶ γεννᾷ ἕνα κόσμον ἰδανικόν, τὸν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι καὶ εἰς τὰς ἀποπλανήσεις των ἀκόμη νοσταλγοῦν. Διότι ξεύρουν ὅλοι, ἴσως συγκεχυμένα, πραγματικὰ ὅμως, ὅτι χωρὶς τὴν ἑνότητα καὶ τὴν ἀλληλοκατανόησιν, τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην, τὴν ἀλληλεγγύην καὶ τὴν ἀγάπην, ἡ σωτηρία εἶναι ἀκατόρθωτος, ἡ δὲ τοιαύτη ἑνότης χωρὶς τὸν Χριστὸν εἶναι μία οὐτοπία. Μὲ τὴν διδασκαλίαν Του τὴν θείαν, μὲ τὰς ἀξιομισθίας Του καὶ τὸ αἷμά Του, τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὸ αἷμα καὶ τοὺς καθαρμοὺς τῶν μαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, τῶν ὁσίων καὶ τῶν ἐκλεκτῶν προσώπων, κτίζεται ἡ κοινωνία τῶν ψυχῶν, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ καταστάσεως, καὶ ἀνοίγονται τὰ σύνορα τῶν χωρῶν διάπλατα, ἀνατρέπονται τὰ ἐμπόδια καὶ ἀνοίγει ἡ ἠὼς μιᾶς καλλιτέρας ἡμέρας, ἑνὸς μεγάλου μέλλοντος.

Δ

Κάτω ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸν γεννῶνται οἱ ἐκλεκτοὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ὁδηγοῦν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ δεινὰ καὶ ἀπὸ τὴν μετριότητα, εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν πρόοδον, οἱ ἥρωες ἐκεῖνοι, οἱ ἡγέται, οἱ ἀπόστολοι, τὸ ἅλας τῆς γῆς, τὸ φῶς τοῦ κόσμου, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀτενίζουν μακρὰν καὶ σκέπτονται τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι συνειδητοποιοῦν κἄτι βαθὺ ποὺ ἐκκολάπτεται ἐντός μας : τὴν προαίσθησιν ζωῆς ἀνωτέρας καὶ τὴν πρόγευσιν τῆς αἰωνιότητος. Θὰ μᾶς ὁδηγήσουν οἱ καλοὶ αὐτοὶ ποιμένες καὶ ἀρχηγοὶ εἰς τόπους φωτεινοὺς τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ὅπου ἀναβλύζει ὅ,τι θὰ καταπραΰνῃ τὴν δίψαν μας διὰ τὴν συγγνώμην καὶ τὴν ἀγάπην, τὴν τελειότητα καὶ τὴν εὐτυχίαν.

† Ο ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΕΠΙΣΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Σλαυωνικοῦ.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἀριθ. 7525
24 Δεκεμβρίου 1945
ΣΟΦΙΑ

Τῷ Παναγιωτάτῳ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Βενιαμὶν τῷ Α'.

Παναγιώτατε, Θεόσοφε καὶ λίαν ἀγαπητὲ
ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ συναδελφέ,

Κατόπιν τῆς ἐλέῳ καὶ δυνάμει τοῦ Θεοῦ αἰσίας διευθετήσεως τοῦ μεγάλου καὶ ἁγίου ἔργου τῆς ἀποκαταστάσεως πλήρους κανονικῆς ἐν χάριτι κοινωνίας μεταξὺ τῆς Μητρὸς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς πλήρους χαρᾶς, ἣν πάντες ᾐσθάνθημεν ἐπὶ τῇ ἐπελθούσῃ ἐκκλησιαστικῇ εἰρήνῃ, ἐγκάρδιος πόθος πάντων ἡμῶν ἦτο ὅπως ὁ Προκαθήμενος τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας Μακαριώτατος Ἔξαρχος Βουλγαρίας Στέφανος ὁ Α'. ἐπισκεφθῇ τὴν Ὑμετέραν Μεγάλην Καθέδραν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ προσωπικῶς ἐπιμαρτυρήσῃ τὴν θερμὴν ἀγάπην καὶ προσαγάγῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, πάντων ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ τῇ καθ' Ὑμᾶς Ἁγιωτάτῃ καὶ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ, ἀνθ' ὧν Ὑμεῖς καὶ ἡ περὶ Ὑμᾶς Ἁγία καὶ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ Σύνοδος ἐπετελέσατε κατὰ τὰς ἱστορικὰς ἡμέρας τῶν μηνῶν Φεβρουαρίου καὶ Μαρτίου τοῦ 1945ου ἔτους.

Ἡ παμπόθητος αὕτη ἀδελφικὴ ἐπίσκεψις κατέστη δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ, κατόπιν τῆς παρακάμψεως πολλῶν δυσχερειῶν, μόνον κατὰ Ὀκτώβριον μῆνα τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὅτε ἡ Α. Μακαριότης, συνοδευομένη ὑπὸ ἀριθμοῦ κληρικῶν, ἀφίχθη εἰς τὴν αἰωνόβιον ἕδραν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ διῆλθε παρὰ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι φωτεινὰς καὶ ἀλήστους ἡμέρας. Ἐπανακάμψασα ἡ Α. Μακαριότης, ἐν συνεδρίᾳ συνοδικῇ, παρόντων ἁπάντων τῶν μελῶν, τῇ 24ῃ Νοεμβρίου, ἐποιήσατο ἐκτενῆ ἀνακοίνωσιν ἐπὶ τῆς μνημειώδους ἐπισκέψεως παρὰ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι. Μετὰ συγκινήσεως διερμηνεύσασα ἡμῖν, μεθ' ὁπόσης περισ-

σῆς καὶ θερμῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ τιμῆς ἐδέχθητε αὐτόν, μετὰ κατανύξεως ὡμίλησε πρὸς ἡμᾶς περὶ τῶν ἀλήστων ὡρῶν τῆς παρ' Ὑμῖν φιλοξενίας, περὶ τῶν ἱερῶν θείων λειτουργιῶν, τῶν τελεσθεισῶν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων Ὑμῶν, περὶ τῶν βαθέων αἰσθημάτων καὶ βιώσεων κατὰ τὰς λειτουργίας ταύτας καὶ περὶ τῶν ἐκδηλωθεισῶν, πάσας τὰς ἡμέρας, πλήρους ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ συμπαθείας, ἅμα δὲ καὶ περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἐπίσκεψις αὕτη ἰσχυρῶς ἐνίσχυσε δι' ἅπαντας τοὺς χρόνους τὴν πλήρη κανονικὴν ἐν χάριτι κοινωνίαν μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἡμεῖς πάντες ἠκροάσθημεν τῆς ἀνακοινώσεως τῆς Α. Μακαριότητος, μὲ καρδίας πεπληρωμένας θερμῆς καὶ ἀμεταβλήτου ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, τὴν Μητέρα Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς συνεργοὺς Ὑμῶν Σεβασμιωτάτους Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς. Βαθέως πιστεύομεν ὅτι ἡ μνημειώδης αὕτη ἐπίσκεψις κατόπιν παντὸς ὅ,τι ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς Α. Μακαριότητος παρὰ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι, ἐπιμαρτυρεῖ, εἰς χρόνους αἰωνίους, τὴν ἀμοιβαίαν κοινωνίαν καὶ πλήρη ἀγάπην μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, ἵνα ἐπιτευχθῇ καὶ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου: ὅπως ὦμεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ ἕν, καθὼς Ἐκεῖνος καὶ ὁ Πατὴρ ἕν εἰσιν (Ἰω. ιζ'. 21). Διαβεβαιούμεθα Ὑμᾶς ὅτι πρὸς Ὑμᾶς καὶ τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἡ Ὀρθόδοξος Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, ὁ εὐσεβὴς Βουλγαρικὸς λαὸς καὶ πάντες ἡμεῖς θὰ διατηρήσωμεν αἰσθήματα βαθείας εὐγνωμοσύνης, ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης, ἅτινα δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ διασαλεύσῃ, μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐν χάριτι κανονικῆς κοινωνίας, οὐδεμία δύναμις.

Χαίρομεν ὅτι δυνάμεθα νὰ προσαγάγωμεν τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι τὰς διαβεβαιώσεις ταύτας ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς πανενδόξου καὶ σωτηρίου κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ ἐπιτέλλοντος νέου 1946ου ἔτους τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ. Ἡ χαρά, ἥτις θὰ πληρώσῃ τὰς καρδίας πάντων τῶν πιστῶν μετὰ νέας πίστεως καὶ νέας ἐλπίδος κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας καὶ θὰ καταλάβῃ ἅπαντα τὸν κόσμον, τὸν βασανισθέντα καὶ κατατυραννηθέντα ὑπὸ τῶν βαρειῶν ἀθλιοτήτων καὶ τῶν παθημάτων τῶν παρελθόντων ἐτῶν τοῦ σκληροῦ πολέμου, μετὰ ἰδιαιτέρας δυνάμεως θὰ γίνῃ αἰσθητὴ παρ' ἡμῖν, ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης μεγάλης μεταξὺ ἡμῶν εἰρήνης, καὶ ἡμεῖς θὰ δυνηθῶμεν ἐν πλήρει καρδίᾳ νὰ δοξολογήσωμεν τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ νὰ ἀναμέλψωμεν μετὰ τῶν οὐρανίων Δυνάμεων: «Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. β.' 14). Θερμῶς ἐπιθυμοῦμεν ὅπως ἡ συντελεσθεῖσα ἐν Κυρίῳ εἰρήνη ἐνισχύηται, ἐν ταῖς καρδίαις ἁπάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἵνα δυνηθῶσι νὰ

θριαμβεύσωσιν ἡ ἐν Χριστῷ ἀλήθεια καὶ ἡ ἀγάπη ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ὀρθοδόξῳ Οἰκουμενικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐκφράζοντες καὶ αὖθις τὴν βαθεῖαν ἡμῶν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι ἀντὶ παντὸς ὅ,τι ἐπετελέσατε ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ἐκτενῶς δεόμεθα τοῦ Κυρίου Θεοῦ ὅπως χαρίζηται Ὑμῖν δαψιλεῖς τὰς χάριτας καὶ ὑγείαν ἰσχυρὰν κατὰ τὰς ἐπερχομένας λαμπρὰς καὶ σωτηριώδεις ἡμέρας τῆς τοῦ Κυρίου Γεννήσεως καὶ τοῦ νέου Ἔτους, ἵνα ἡμεῖς πάντες καὶ σύμπασα ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία χαίρωμεν ἐπὶ τῇ σοφῇ Πρωθιεραρχίᾳ Ὑμῶν ἐπὶ ἔτη ὡς πλεῖστα.

Ἀνατιθέμενοι ἑαυτοὺς ταῖς ἁγίαις Ὑμῶν εὐχαῖς, διατελοῦμεν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἀφωσιωμένοι συναδελφοὶ ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ.

† Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἁγίας Συνόδου
Ἔξαρχος τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ***Στέφανος***

† ὁ Βιδύνης ***Νεόφυτος***

† ὁ Δωροστόλου καὶ Τσερβένσκ ***Μιχαήλ***

† ὁ Βράτσης ***Παΐσιος***

† ὁ Νευροκοπίου ***Βόρις***

† ὁ Τυρνόβου ***Σωφρόνιος***

† ὁ Βάρνης καὶ Πρεσλαύας ***Ἰωσήφ***

† ὁ Φιλιππουπόλεως ***Κύριλλος***

† ὁ Λοφτσοῦ ***Φιλάρετος***

† ὁ Σληβένσκιι ***Εὐλόγιος***

† ὁ Παλαιᾶς Ζαγορᾶς ***Κλήμης***

ΕΠΙ ΤΗι ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ ΤΗΣ Ι. ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΧΑΛΚΗΣ

Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς κατὰ Χάλκην Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς ὁ Πρύτανις τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καθηγ. κ. Δ. Σ. Μπαλᾶνος, μετὰ τοῦ Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καθηγ. κ. Π. Τρεμπέλα, ἐξ ἀποφάσεως τῆς Συγκλήτου, ἐπέστειλαν πρὸς τὴν Σχολαρχίαν τῆς Θεολ. Σχολῆς τὸ κατωτέρω καταχωριζόμενον συγχαρητήριον γράμμα.

Ἡ «Ὀρθοδοξία» μετὰ χαρᾶς δημοσιεύουσα τὸ γράμμα τοῦτο, θεωρεῖ αὐτὸ ὡς ἔκφρασιν ἰδιαιτέρας τιμῆς καὶ ὡς στοιχεῖον πολλὴν σημασίαν κεκτημένον ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ ἐπετείῳ τῆς Χαλκίτιδος Σχολῆς.

ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 22.1/1946

Ἡ Κοσμητεία
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς

Ἀριθ. Πρωτ. 305.

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς κατὰ Χάλκην Θεολογικῆς Σχολῆς,
Εἰς Χάλκην.

Σεβασμιώτατε,

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑκατονταετίας ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τῆς ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος γεραρᾶς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μικρόν τι πρεσβυτέρα ἀδελφὴ αὐτῆς, σπεύδει νὰ διαβιβάσῃ αὐτῇ θερμὸν ἀδελφικὸν

χαιρετισμὸν καὶ εὐχὰς διαπύρους ὑπὲρ ἀδιαλείπτου συνεχίσεως τοῦ μεγάλου αὐτῆς ἔργου, ὅπερ, θείᾳ εὐδοκίᾳ, τόσον περιλάμπρως ἐπετέλεσε δι' ὅλου τοῦ λήξαντος πρώτου τῆς ζωῆς αὐτῆς αἰῶνος.

Πηχθεῖσα ἐπὶ τοῦ πευκοφύτου λόφου τῆς ἔκτοτε ἱστορικῆς παρὰ τὴν Βασιλεύουσαν νησῖδος, ἵνα χρησιμεύσῃ οὐ μόνον διὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς λοιπὰς κατὰ Ἀνατολὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, ὡς φυτώριον τοῦ Ἱεροῦ Ὀρθοδόξου Κλήρου, διὰ τῶν ναμάτων τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστήμης καὶ τῆς ἄλλης χριστιανοπρεποῦς ἀγωγῆς, γενεὰς ὅλας τροφίμων ἀνέδειξεν ὀτρηροὺς τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας ποιμένας καὶ διδασκάλους, ὧν πολλοὶ καὶ Πατριαρχικοὺς κατεκόσμησαν Θρόνους καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἔθηκαν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ἐν αὐτοθυσίᾳ προμαχήσαντες τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως καὶ τῶν ἐθνικῶν δικαίων. Οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἱκανῶν ἐκ τῶν διδασκάλων αὐτῆς τὰ ὀνόματα μετ' εὐφημίας ἐν τῇ Θεολογικῇ μνημονεύονται Ἐπιστήμῃ.

Τὸν ἐπὶ τῇ πρώτῃ τῆς λειτουργίας τῆς Ὑμετέρας Σχολῆς ἑκατοστύϊ συγχαρητικὸν ἀσπασμὸν αὐτῆς ἡ καθ' ἡμᾶς Πανεπιστημιακὴ Θεολογικὴ Σχολὴ διαπέμπουσα πρός τε τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα καὶ τὸν περὶ Αὐτὴν Καθηγητικὸν Σύλλογον, ἐκφράζει ἅμα καὶ τὴν βεβαιότητα ὅτι καὶ ἐν τῷ ἐφεξῆς μέλλοντι ἡ κατὰ Χάλκην Θεολογικὴ Σχολὴ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ ἀποτελῇ σέμνωμα τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας φωτεινόν, τῇ χάριτι τοῦ Πατρὸς τῶν Φώτων.

Ταῦτα διαβιβάζων πρὸς τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα, ἐξ ἀποφάσεως καὶ κατ' ἐντολὴν τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, διατελῶ

μετὰ πλείστης τιμῆς

Ὁ Πρύτανις — *Ὁ Κοσμήτωρ*

Δ. Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ — Π. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

ΥΠΗΡΞΕΝ Η ΣΤΟΑ
ΤΡΟΦΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ;

Ἀραιοῦται ὁσημέραι ἡ φάλαγξ τῶν διὰ τῆς ἱστορικῆς ὁδοῦ ἀναζητούντων τὴν γενετικὴν ἀρχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς φυσικοὺς παράγοντας, καὶ συγκεκριμένως, τῶν ὑποστηριζόντων ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία τὰς θεμελιώδεις αὐτῆς ἰδέας καὶ ἀρχὰς ἐν συνειδήσει ἐμόρφωσε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας. Ἀλλ' ἡ παλαιὰ ἐκείνη θεωρία δὲν ἐξέλιπεν ἐξ ὁλοκλήρου. Οἱ νεώτεροι θιασῶται τῆς λεγομένης «ἀνεξαρτήτου» ἐρεύνης ἐμφανίζουσιν αὐτὴν ὑπὸ μορφὴν καὶ διατύπωσιν διάφορον, μετριοπαθεστέραν μέν, ἀλλὰ σύμφωνον πάντοτε πρὸς τὰς προσφιλεῖς των προϋποθέσεις. Ἀξιοῦσιν ὅτι, ἂν δὲν ὑπῆρξε γεννήτρια ἡ Φιλοσοφία, πάντως ὅμως ἐγένετο μία τῶν ἀγαθοποιῶν ἐκείνων νυμφῶν ἢ μοιρῶν, αἵτινες ἀφανῶς ὑφερπύσασαι μέχρι τοῦ λίκνου τῆς ἀρτιγεννήτου θρησκείας, προσήνεγκον δῶρον πολύτιμον, τὴν κατάκτησιν τοῦ μεσογειακοῦ κόσμου, καὶ διὰ ταύτης, τὴν παγκόσμιον ἐξάπλωσιν καὶ τὴν ἕως σήμερον παράτασιν τῆς ζωῆς της. Δικαιολογοῦσι δὲ τὴν τοιαύτην ἀξίωσιν διὰ λόγων θεωρητικῶν, γενικῶς μὲν διὰ τῆς ἰσχυρᾶς τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος ροπῆς εἰς διαμόρφωσιν νέων ἰδεῶν, ἠθῶν καὶ θεσμῶν, μερικώτερον δὲ διὰ τοῦ νεωτεριστικοῦ δόγματος, καθ' ὃ οὐδὲν ἱστορικὸν γεγονὸς ἢ φαινόμενον κοινωνικὸν ἔχει ἀπολύτως ἰδίαν καὶ ἀνεξάρτητον τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἀποτελεῖ πάντοτε συνέχειαν τῶν προηγουμένων καὶ διατελεῖ εἰς αἰτιώδη ἀπ' αὐτῶν ἐξάρτησιν.

Κατὰ ταῦτα λοιπόν, οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ὑπερφυὲς ἢ τὸ καινὸν ἐν τῷ Χριστιανισμῷ. Ἡ μὲν γενετικὴ αὐτοῦ ἀρχὴ διαφεύγει ἀκόμη τὰς ζητήσεις τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης, ἀλλ' εἶναι φανερόν, λέγουσιν, ὅτι εἰς τὴν αὔξησιν καὶ τὴν πρόοδον αὐτοῦ τὰ μέγιστα συνετέλεσεν ἡ φιλοσοφία τῆς Στοᾶς, δημώδης τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, πράγματι δὲ ἀντιπροσωπεύουσα διὰ τοὺς λαοὺς τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας τὴν σύνθεσιν τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως. Αὕτη μετεβίβασεν εἰς αὐτὸν ἀπόθεμα ὅλον ἰδεῶν, δοξασιῶν, παραστάσεων, αἵτινες οὐδέποτε θὰ ἠδύναντο νὰ ἐκκολαφθῶσιν ἐκ τῶν ἀσχηματίστων ἀκόμη τύπων τῆς νεαρᾶς θρησκείας. Καὶ ἐξέθρεψεν οὕτω ἡ σεμνὴ φιλοσοφία ἕνα ἰσχυρὸν ἀνταγωνιστήν, ὅστις ἔμελλεν ἐπὶ τελευτῆς νὰ τὴν καταβάλῃ μέχρις ἀφανισμοῦ. Συνέβη δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ ζῶσα, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν μεσσιανικῶν ἐλπίδων, καὶ ἐμψυχωτικὴ παρὰ τῷ Ἰσραὴλ ἀνάμνησις τοῦ Ἰησοῦ ἐνέπνευσεν εἰς τὸν τρόφιμον τοιαύτην καὶ τοσαύτην ὁρμὴν κατακτήσεως, οἵαν καὶ ὅσην δὲν εἶχεν ἡ τροφός.

Καὶ αὕτη μὲν εἶναι ἡ νεωτέρα θεωρία ἐν γενικαῖς γραμμαῖς διατυπουμένη. Ἀφορμὴν δὲ εἰς γένεσιν αὐτῆς ἔδωκαν ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ἰδεολογία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐμφανίζουσαι ἐν πολλοῖς συγγένειαν πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ δόγματα τῆς Στοᾶς. Ὑπῆρξε λοιπὸν ἡ φιλοσοφία τροφὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ; Ἢ μήπως ἡ διαβλεπομένη συγγένεια εἶναι ἐξωτερική, μηδόλως ἀναφερομένη εἰς τὴν βαθυτέραν οὐσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ; Τὸ διττὸν τοῦτο ἐρώτημα θὰ ἀποτελέσῃ τὸ θέμα τῆς παρούσης μελέτης.

Α΄.

Ἀγωγὴ καὶ ἐκπαίδευσις τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Πεπαλαιωμένη θεωρεῖται σήμερον ἡ γνώμη τῆς Σχολῆς τοῦ Ρενὰν περὶ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν ὡς μικροῦ Ἰουδαίου, βαναύσου μὲν καὶ ἀνεπιτηδείου τοὺς τρόπους, βαρβάρου δὲ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν προφοράν, ὅστις ἀντὶ νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς διαπύρου πεποιθήσεως, ἐφείλκυσε τὴν περιέργειάν των διὰ τῆς ἀλλοκότου αὐτοῦ ἐκκεντρικότητος. Εἰς τὰς ζητήσεις τῆς νεωτέρας ἐρεύνης, τὰ ἱστορικὰ δεδομένα ἐμφανίζουσι τὸν Παῦλον γνώστην μὲν τῆς συγχρόνου ἰδεολογικῆς κινήσεως, ὄχι δὲ ξένον πρὸς τὰ προβλήματα τῆς πνευματικωτέρας βιώσεως, τὰ ἐπασχολοῦντα τότε τὰς ἀνωτέρας καὶ μεσαίας τάξεις πανταχοῦ τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἄνθρωπον ἐξόχως ἱκανὸν νὰ κατανοήσῃ τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς τάσεις τοῦ συγχρόνου κόσμου καὶ δὴ καὶ νὰ ἐπενεργήσῃ ἐπ' αὐτοῦ. Εἰς τὴν τοιαύτην διαμόρφωσιν τῆς προσωπικότητός του, πλὴν τοῦ ὑπερόχου αὐτοῦ χαρακτῆρος, συνετέλεσαν ἀναμφιβόλως ὁ τόπος τῆς γεννήσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεως καὶ αἱ ἐν γένει κοινωνικαὶ καὶ βιοτικαὶ συνθῆκαι.

Πατρὶς τοῦ Παύλου ὑπῆρξεν ἡ Ταρσός. Δὲν ἦτο μόνον κέντρον θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ ἡ πολυάνθρωπος ἐκείνη καὶ ἐξ ἀναμίκτου πληθυσμοῦ συνῳκισμένη πόλις, ὅπου ἐλατρεύοντο, ἐν παραδόξῳ συνδυασμῷ, θεοὶ ἑτερογενεῖς, ἐγχώριοι καὶ ξένοι, ὡς π. χ. ὁ Βάαλ—Ζεύς, ὁ Ἡρακλῆς—Μίθρας κ. ἄ. Ἐξῃλληνισμένη ἤδη ἀπὸ τῶν Σελευκιδῶν, συνηγωνίζετο, κατὰ Στράβωνα, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, μέγα καὶ ταύτην κέντρον ἑλληνιστικόν, καὶ δὴ καὶ αὐτὰς τὰς κλεινὰς Ἀθήνας, διὰ τοῦ ὑψηλοῦ πολιτισμοῦ της, διὰ τῶν πολυσυχνάστων σχολῶν καὶ τῶν ἐξ αὐτῆς προελθόντων διδασκάλων. Εἰς τὴν Ταρσὸν καὶ καθόλου εἰς τὴν Κιλικίαν ὀφείλει ἡ Στοὰ τὸν Χρύσιππον, τὸν Ἄρατον, καὶ πολλοὺς ἄλλους, μέχρι τοῦ Ἀθηνοδώρου, παιδαγωγοῦ καὶ διδασκάλου τοῦ Αὐγούστου.

Φύσις ἰσχυρὰ καὶ εὐμαθής, διάνοια ὀξεῖα καὶ φιλέρευνος ὁ Παῦλος, γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς ἐν τῇ ἐξόχως πνευματικῇ ἐκείνῃ ἀτμοσφαίρᾳ, ἠδύνατο ἄραγε νὰ μὴ ὑποστῇ τὴν πνευματικὴν ἐπίδρασίν της; Τοῦτο ψυχολογικῶς μὲν φαίνεται ἀδύνατον, ἀπαράδεκτον δὲ καὶ ὡς ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς του καταστάσεως. Ἡ ἐπίζηλος ἰδιότης του ὡς ἐκ γενετῆς ρωμαίου πολίτου καὶ δημότου Ταρσοῦ—τὴν ὁποίαν μετά τινος καυχήσεως ὑπενθυμίζει εἰς τὸν κρίνοντα αὐτὸν Κλαύδιον Λυσίαν (Πράξ. 21,39. 23,26) — καὶ ἡ πρὸς ταύτην κατ' ἀνάγκην συμβαδίζουσα σχετικῶς ἄνετος καί πως ἀριστοκρατικὴ θέσις τοῦ πατρικοῦ οἴκου, καθιστῶσι πιθανὴν καὶ εὔλογον τὴν ἐκδοχήν, ὅτι ὁ νεαρὸς Σαῦλος καὶ τὰ μέσα εἶχε καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ λάβῃ τὴν κοινῶς ἐκτιμωμένην καὶ πρὸς τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ τάξιν ἁρμόζουσαν ἑλληνιστικὴν μόρφωσιν τῆς ἐποχῆς. Ἐὰν δὲ ἐδιδάχθη καὶ τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ, τοῦτο δὲν σημαίνει βαναυσότητα ἢ κατωτερότητα κοινωνικήν. Ἦτο συνήθεια τῶν Φαρισαίων τὸ μετέρχεσθαι παρέργως καὶ ἐρασιτεχνικῶς χειρωνακτικόν τι ἐπάγγελμα.

Θὰ παρενέβαλλον ἄραγε πρόσκομμα οἱ γονεῖς εἰς τὴν «βέβηλον» ἐκπαίδευσιν, ὡς ἀνήκοντες εἰς τὴν αὐστηράν, μισαλλόδοξον καὶ ἀποκλειστικὴν αἵρεσιν τῶν Φαρισαίων; Δὲν φαίνεται πιθανόν. Βεβαίως ὁ υἱός των ἦτο Ἰουδαῖος τὸ γένος, ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμίν, ἀλλ' ἰουδαῖος ἑλληνιστής, ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἐντεθραμμένος καὶ ἐν τῇ μεταφράσει τῶν Ο΄ ἀναγνοὺς τὸ πρῶτον τὰς Γραφάς, ὡς πάντες οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Διασπορᾶς. Οἱ δὲ γονεῖς ἐν τῇ κοσμοπολιτικῇ ἐκείνῃ κοινωνίᾳ ζῶντες, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπαγορεύσωσιν εἰς τὸν Σαῦλον τὴν ἑλληνικὴν μόρφωσιν, ἀμβλυωποῦντες πρὸς τὴν πρακτικήν της χρησιμότητα διὰ τὴν μελλοντικὴν σταδιοδρομίαν ἐν τῇ ἑλληνιστικῇ Ταρσῷ, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἡ ἐθνικὴ ἐκείνη παίδευσις, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των, θὰ εἶχε βραδύτερον ὡς ἀντίρροπον τὰς περὶ τὴν πάτριον πίστιν σπουδὰς ἐν Ἱερουσαλήμ.

Ἀμφισβητοῦσιν οἱ «ἀνεξάρτητοι» κριτικοὶ τὰς σπουδὰς ταύτας, θέλοντες τὸν Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν ἰουδαῖον ἀκραιφνῶς ἑλληνιστήν, μηδέποτε μὲν γνωρίσαντα τοὺς παλαιστινοὺς κύκλους, εὐπαθῆ δὲ εἰς μόνας τὰς ἐπιδράσεις τοῦ Ἐθνισμοῦ, ἄνευ τινος ἰουδαϊκοῦ ἀντιρρόπου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἔγκυρον τοῦ ἱεροῦ Λουκᾶ βεβαίωσιν, ὁ Παῦλος ἐσπούδασεν ἐν Ἱεροσολύμοις τὴν ραββινικὴν θεολογίαν, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ διασήμου διδασκάλου Γαμαλιὴλ (Πράξ. 22,3). Ὁπόση δὲ ὑπῆρξεν ἡ περὶ ταύτην εὐδοκίμησις, δείκνυται ἐκ τῶν πρὸς τοὺς Ρωμαίους καὶ Γαλάτας ἐπιστολῶν, ὅπου πολεμεῖ τὸν Ἰουδαϊσμὸν τῶν Φαρισαίων δι' ἁδρᾶς ἐπιχειρηματολογίας ἐξ αὐτῆς τῆς θεολογίας λαμβανομένης. Ἐνέκυψε λοιπὸν εἰς τὸν Νόμον καὶ τοὺς Προφήτας, καὶ ἐκεῖ ἐγνώρισε τὴν παιδαγωγικὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ ἐν σχέσει πρὸς τὸν Ἰσραήλ, ὡς καὶ τὰς μεσσιανικὰς ἐλπίδας, ἐκεῖ

ἐμελέτησε τὴν προαιώνιον βουλὴν τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς προϋποθέσεις τῆς ἐν Χριστῷ ἀπολυτρώσεως.

Ἀλλὰ πρὸ τούτου μετέλαβεν, ὡς ἐλέχθη, παιδείας ἑλληνικῆς, τῆς ἐγκυκλίου ἐκείνης παιδείας τῆς περιλαμβανούσης τοὺς κλασικοὺς συγγραφεῖς καὶ στοιχεῖα φιλοσοφίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐμορφοῦντο πάντες οἱ ἑλληνισταὶ Ἰουδαῖοι. Τὸ παράδειγμα τοῦ Φίλωνος, καὶ πρὸ τούτου τοῦ Ἀριστοβούλου καὶ τόσων ἄλλων Ἀλεξανδρινῶν Ἰουδαίων, ἐπαρκῶς μαρτυρεῖ περὶ τῆς εὑρείας διαδόσεως τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων παρὰ τοῖς ἰουδαίοις τῆς Διασπορᾶς. Ἀλλ' οὕτως ἐκπαιδευθεὶς ὁ Παῦλος ἐν τῇ κατ' ἐξοχὴν μορφωτικῇ γλώσσῃ δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγνοῇ καὶ τὰς κεντρικὰς ἰδέας, τὰς χαρακτηριστικὰς γραμμὰς τῆς συγχρόνου φιλοσοφίας, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἡ φιλοσοφία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἶχεν ἐξέλθῃ τῆς Στοᾶς εἰς τὰς ὁδούς, ὡς εἶχον ἐξέλθῃ τῶν ὀρφικῶν ναῶν αἱ μυστικαὶ θρησκεῖαι, καὶ τοῦ ἐλευσινίου τελεστηρίου αἱ μυστηριακαὶ τελεταί. Τοῦτο πρῶτον, καὶ δεύτερον ἡ σύντονος τοῦ Ἀποστόλου προσοχὴ νὰ μὴ ὑστερήσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἀποστολῆς του παρὰ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἡ πυκνὴ ἐπικοινωνία πρὸς τὴν Ταρσόν, τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Ἔφεσον, σπουδαῖα ἐθνικὰ κέντρα πνευματικῆς κινήσεως, καθιστῶσι πιθανὴν καὶ εὔλογον τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι οὗτος καὶ τὴν δυνατότητα εἶχε καὶ συμφέρον τοῦ κηρύγματος ἐθεώρει νὰ καλλιεργήσῃ τὰς γνώσεις τῶν πρώτων σπουδῶν ἐν συμμέτρῳ ἀναλογίᾳ πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν σκέψιν τῶν πρὸς οὓς ἀπεστέλλετο ἐθνικῶν.

Β΄.

Ἐνδείξεις ἐπιδράσεως φιλοσοφικῆς.

Πράγματι δὲ αἱ ἐπιστολαὶ ἐμφαίνουσι τὸν συγγραφέα των κάτοχον φιλολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς μορφώσεως καὶ δὴ ἐν τοσούτῳ μέτρῳ, ὥστε νὰ θεωρῆται ὡς σοβαρῶς ὑπὸ ταύτης ἐπηρεασθεὶς εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ὅλης διδασκαλίας του. Τὸ διαπνέον τὰς Ἐπιστολὰς φιλοσοφικὸν πνεῦμα, ἡ γλῶσσα καὶ τὸ συγγραφικὸν ὕφος, ἡ ἐν Ἀθήναις ὁμιλία καὶ ἰδέαι τινὲς οἰκεῖαι εἰς τὴν Στοάν, προσάγονται ὡς τόσαι ἐνδείξεις ἰδεολογικῆς συγγενείας πρὸς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἐποχῆς.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν ἐνεφορεῖτο φιλοσοφικοῦ πνεύματος. Ὅτι πάσας τὰς ἰδέας του, ἀκόμη καὶ τὰς πλέον συγκεκριμένας καὶ ἐμπειρικάς, ὑπήγαγεν εἰς τὸν Σταυρόν, ὡς εἰς κεντρικὴν ἢ γενετικὴν ἀρχήν, καὶ ἐταξινόμησεν εἰς σύστημα ὀργανικόν, εἰς ἁρμονικὸν σύνολον, εἰς σύνθεσιν συμπαγῆ καὶ μεγαλειώδη (Πρβλ. τὴν πρὸς Ἐφεσίους), ὅτι ἐπραγματεύθη τὴν σχέσιν τοῦ νόμου, τῆς φύσεως καὶ τῆς

χάριτος μετ' ἐμβριθείας, καὶ ἐφιλοτέχνησε φιλοσοφίαν τῆς θρησκευτικῆς ἱστορίας ἁπλῆν καὶ τολμηρὰν (Ρωμ. 9-11), ὅτι ἀνεκάλυψε λύσεις προβλημάτων, οἷον τὸ τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων, τόσον λογικὰς καὶ πνευματικάς, ὅσον εἶναι αἱ ἐν Α'. Κορ. 15 προβαλλόμεναι, ὅτι, τέλος, ἠδυνήθη νὰ προσαρμόσῃ τὴν ἑλληνικὴν εἰς τὴν διατύπωσιν μιᾶς νέας ἠθικῆς, μιᾶς νέας θρησκείας, ὄχι δι' ὅρων καὶ φράσεων τεχνητῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς παγκοίνως ὁμιλουμένης κατὰ τὴν ἐποχήν του γλώσσης, πάντα ταῦτα περιφανῶς δικαιοῦσι τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ Ἀποστόλου ὡς «ἱδρυτοῦ τῆς Χριστιανικῆς Φιλοσοφίας».

Ἡ δὲ γλῶσσα, δὲν εἶναι γλῶσσα βαρβάρου τινὸς ἢ ἀγραμμάτου, οὐδ' ἐμφαίνει ἄνθρωπον μηδὲν λαβόντα ἐκ τῆς Ἑλλάδος, εἰμὴ στοιχειώδη μόνον καὶ πρακτικὴν ἀγωγήν. Γλαφυρότης ὕφους πρωτότυπος καὶ εἰς πρώτην ἀνάγνωσιν ἐμφανής, λεξιλόγιον πλούσιον, ποικίλον καὶ ἐξαλλάσσον καὶ εἰς πᾶσαν ἔκφρασιν ἢ διατύπωσιν κατάλληλον, πλαστικὴ εὐχέρεια περὶ τὴν χρῆσιν λέξεων καὶ φράσεων προσφόρων εἰς παράστασιν ὑπερφυῶν ἀληθειῶν καὶ εὐγενῶν συναισθημάτων, ἔτι δὲ καὶ χρησιμοποίησις ἀττικιζόντων ὅρων, μόνον παρὰ τῇ εὐγενεῖ κοινωνίᾳ εὐχρηστούντων, πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ ἑλληνιστὴς ἐκεῖνος ἰουδαῖος εἶχε μὲν τὴν μόρφωσιν τῆς ἐποχῆς, κατεῖχε δὲ καὶ τὴν τέχνην τοῦ ἕλληνος λόγου. Οὐδ' ὑποβιβάζουσι τὴν ἐντύπωσιν ταύτην παράφοροί τινες καί πως ἀγοραίως ἠχοῦσαι φράσεις ἐν τῇ ὁρμῇ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ δι' ὡρισμένην κατηγορίαν ἀναγνωστῶν ἐκφερόμεναι. Ἐὰν δὲ χλευάζῃ τὴν καλλιέπειαν καὶ τὴν σχολαστικὴν ρητορείαν, ἐὰν εἰς τὴν ὁρμητικὴν τῶν διανοημάτων προέλασιν, συντρίβῃ τοὺς καθιερωμένους τύπους ἐκφράσεως, εἶναι ἄραγε τοῦτο ἀγραμματωσύνης ἀπόδειξις καὶ κατωτέρας ἀγωγῆς ἢ τοὐναντίον παριστῶσι τὸν συγγραφέα ὡς ἄνθρωπον εὐρείας ἀντιλήψεως καὶ μορφώσεως, ἐλευθέρως μὲν χειριζόμενον τὸν λόγον, κατὰ τὰς περιστάσεις, τὰ συναισθήματα καὶ τὰ πρόσωπα, αἰρόμενον δὲ ὑπὲρ τὰς συμβατικὰς σχηματοποιήσεις, διὰ νὰ φθάσῃ ταχύτερον καὶ φυσικώτερον εἰς τὸ ἐπιδιωκόμενον τέλος; Εὐλόγως ἐξανίσταται κατὰ τῶν ἐκφερόντων ἀντίθετον γνώμην ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογίας κ. Ν. Λούβαρις, χαρακτηρίζων ὡς παράδοξον τὸ ὅτι εὑρέθησαν ἄνδρες τῆς περιωπῆς τοῦ Deissman, οἵτινες ἐγνωμάτευσαν ὅτι αἱ Ἐπιστολαί, αἱ ἐπὶ δύο σχεδὸν χιλιετηρίδας τὴν μεγίστην ἀσκήσασαι ροπὴν διὰ τὸ εἶδος καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, προῆλθον ἐκ τοῦ προχείρου καὶ διὰ χειρὸς ἀπαιδεύτου χειροτέχνου. (Ἐν «Γρηγ. Παλαμᾷ», 1921, σελ. 318).

Οἱ θέλοντες τὸν Παῦλον τρόφιμον τῆς Στοᾶς ἰδιαιτέρως ὑπογραμμίζουσι τὰς «σοφὰς ὀλιγωρίας» περὶ τὴν ἔκφρασιν καὶ τὸ ἀνειμένον ὕφος, ὡς ἔνδειξιν συνειδητῆς ἀπομιμήσεως τοῦ ἀπὸ τῶν Κυνικῶν εἰσαχθέντος καὶ ἐν χρήσει τότε ρητορικοῦ συστήματος. Κληρονόμοι τῶν Κυνικῶν οἱ

Στωϊκοί, ἐπιζητοῦντες μέσον προσφορώτερον πρὸς διάδοσιν τῶν θεωριῶν των, ἤθελον τὸν λόγον ἁπλοῦν καὶ ἀπερίτεχνον, μᾶλλον ὡπλισμένον διὰ νὰ πείσῃ, παρὰ κεκοσμημένον διὰ νὰ θέλξῃ, εὐθὺ βάλλοντα πρὸς τὸν σκοπόν, ἄνευ φράσεων καὶ περιφράσεων τετορνευμένων καὶ σχημάτων ρητορικῶν, καὶ ἐκβιάζοντα τὸν ἀκροατὴν εἰς βούλησιν καὶ πρᾶξιν. Ἐκ τοῦ εἴδους τούτου τοῦ λόγου, ὅπερ ἐκαλεῖτο «Διατριβὴ» συνομιλία, ἔχομεν πράγματι ὑπέροχα δείγματα εἰς πάσας τὰς Ἐπιστολάς, πλὴν τῆς πρὸς Ἐφεσίους.

Ὡς ἔνδειξις συγγενείας πρὸς τοὺς φιλοσόφους θεωρεῖται καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμιλίας τοῦ Παύλου ἐν Ἀθήναις, ἐν τῇ Ἀγορᾷ, ὅπου διημέρευον, ἀδολεσχοῦντες τὴν φιλόσοφον ἀδολεσχίαν, ἐπικούρειοι καὶ στωϊκοί. Διάφορος βεβαίως ὑπῆρξεν ἡ παραχθεῖσα παρὰ τοῖς ἀκροαταῖς ἐντύπωσις ἀπὸ τοῦ «σπερμολόγου» ἐκείνου καὶ «ξένων δαιμονίων καταγγελέως», ὅστις καθ' ἡμέραν ἐκήρυσσε τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν Ἀνάστασιν ἐν τῇ «κατειδώλῳ πόλει». Ἀλλ' ὑπὸ τῆς αὐτῆς οἱ πάντες διεκεντῶντο περιεργείας ἐπὶ τῇ ἀκροάσει τοῦ ἀλλοκότου παρεπιδήμου, ὅστις παρὰ ταῦτα ἐφαίνετο γνώριμος, σχεδὸν ἑταῖρος. «Φιλόκαινοι» δὲ ὄντες ἀπὸ χαρακτῆρος, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Ἄρειον Πάγον πρὸς πλατυτέραν ἀνάπτυξιν τῆς «καινῆς διδαχῆς». Τοῦτο καὶ ἔπραξεν ὁ Ἀπόστολος διὰ δημηγορίας ἄριστα προσαρμοζομένης εἰς τὴν στωϊκὴν κοσμοθεωρίαν. Γνωρίζων, δηλαδή, ὅτι οἱ κράτιστοι ἀντιπρόσωποι τῆς Στοᾶς, παρὰ τὸν θεωρητικὸν μονισμόν, ἔτεινον πρὸς πρακτικήν τινα μονοθεΐαν, καὶ ὅτι ἐδίδασκον τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, ἀπὸ τῶν ἰδεῶν τούτων ἀναλαμβάνει, ὡς ἀπὸ βάσεως οἰκείας καὶ ἀσφαλοῦς, νὰ ἀνυψώσῃ τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν εἰς τὴν ἀληθῆ περὶ τοῦ ἑνὸς Θεοῦ ἔννοιαν, ἀναφέρει δὲ ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ στῖχον ἐκ τοῦ περιφήμου πρὸς τὸν Δία ὕμνου τοῦ οἰκείου εἰς αὐτοὺς Κλεάνθους, «ἐκ σοῦ γὰρ γένος ἐσμέν», τὸν ὁποῖον καὶ σχολιάζει «ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν».

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, καὶ ἰδέαι τινὲς θεμελιώδεις τῶν Ἐπιστολῶν ἐκλαμβάνονται ὡς «κοινοὶ τόποι τῶν στωϊκῶν». Εἶναι δὲ αὗται: α) ἡ ἔμφυτος περὶ Θεοῦ καὶ Προνοίας γνῶσις, ἡ διὰ τῆς θεωρίας τῶν θαυμασίων τῆς Φύσεως ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐγγινομένη, β) ἡ ἐπίμονος ἔξαρσις τοῦ «φυσικοῦ νόμου» τῆς συνειδήσεως, τῆς ἐνδομύχου ἐκείνης, κατὰ τοὺς στωϊκούς, ἀρχῆς, ἥτις ρυθμίζουσα τὴν χρηστὴν πολιτείαν τοῦ ἀνθρώπου, προσνέμει εἰς αὐτὸν τὴν ἠθικὴν αὐτονομίαν, γ) ἡ ἀλληλέγγυος τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸ Σύμπαν σχέσις, δ) τὸ καθῆκον ἢ τὰ καθήκοντα, ε) αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι καὶ στ) ὅροι τινὲς τεχνικοὶ πρὸς ἔκφρασιν ὡρισμένων ἰδεῶν.

(Συνεχίζεται) † Ο ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

HENRİ BERGSON

Η ΑΞΙΑ τοῦ στίχου τοῦ Hörderlin «Κύριε δόσε εἰς τὸν καθένα μας τὸν θάνατον ποὺ τοῦ ἁρμόζει» καταφαίνεται ἀπὸ τὸ παράπονον τοῦ Henri Bergson τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του: «Je n' ai que trop vécu»: «τί κρῖμα νὰ ζήσω τόσον πολύ!».

Εἶχε τὴν τραγικὴν μοῖραν νὰ ζήσῃ τὴν κατάρρευσιν τῆς Γαλλίας, τοὺς διωγμοὺς τῆς φυλῆς του, τὴν παροδικὴν ἐπικράτησιν τοῦ Κράτους καὶ τῆς Βίας ἐπὶ τοῦ Πνεύματος καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ. Ἔσβησε τὴν 4ην Ἰανουαρίου 1941. Ὁ Paul Valéry —μεγάλος ἐπίσης τόρα νεκρὸς—τὸν ἐχαιρέτησε ὡς τὴν «très haute, très pure, très supérieure figure d'homme pensant».

Ἡ φιλοσοφία του εἶναι ἡ φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς του, ἡ φιλοσοφία τῆς Γαλλίας, ἡ φιλοσοφία τῆς φυλῆς του. Εἶναι προφητική, ἀντινοησιαρχική, δραματική· γεμάτη χάριν, μουσικότητα καὶ ζωήν. Καταντᾷ τελικῶς ποίησις.

Εἶναι ἡ πλέον πρωτότυπος καὶ ἡ μᾶλλον καινοτρόπος πνευματικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἐποχῆς του. Εἶναι κριτικὴ τῆς Μεταφυσικῆς τῶν Ἰδεῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Διαλεκτική τοῦ Πλάτωνος ἀπετέλεσε τὸ πρότυπον. Ἀφετηρία του ἡ ἀντινομία συνειδήσεως καὶ ἐκτατικοῦ σύμπαντος. «Παγὰ λαλέουσα» τῶν μεγάλων ἐμπνεύσεων καὶ ἐνθουσιασμῶν ὁ Πλωτῖνος, ἡ Ἑλλάς, ἡ Γαλλία, ἡ διονυσιακὴ ψυχή του.

Σταθερὰ ἡ πορεία του εἰς τὰ βασικά του ἔργα: Essai sur les données immediates de la consciance (1889) καὶ Durée et Simultaneité (1922), ὅπου ἀναλύει τὸ πρόβλημα τοῦ Χρόνου καὶ τῆς Διαρκείας. Matière et Mémoire (1896), ὅπου τὰ τῆς ἀλληλαδρανείας Σώματος καὶ Ψυχῆς καὶ τὸ πρόβλημα τῆς Ἐλευθερίας. Évolution créatrice (1907), ἔνθα τὸ πρόβλημα τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Ἐξελίξεως καὶ διατύπωσις τῆς διὰ τῆς Διαισθήσεως καταλήψεως. Τέλος Les deux sources de la Morale et de la Religion (1932), ἔνθα τὸ πρόβλημα τῆς δράσεως, τὸ Ἠθικὸν πρόβλημα.

Τὸ Τελευταῖον ἔργον ἀποτελεῖ τὴν φιλοσοφικήν του διαθήκην. Ἔκτοτε οὐδὲν ἔγραψεν. Εἶχε τὴν συναίσθησιν ὅτι εἶχεν ὁλοκληρώσῃ τὸ ἔργον του. Ἓν μόνον ἀφῆκε χειρόγραφον: τὴν παράκλησίν του νὰ κηδευθῇ ὡς χριστιανός.

***

Ὁ Bergson ἔζησε τὰ τέλη τοῦ Wonderful Century τοῦ ΙΘ΄ αἰῶνος, θαυμαστοῦ διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐφηρμοσμένης ἐπιστήμης καὶ τῆς μη-

χανοκρατίας. Ἔζησε καὶ ἐσυνειδητοποίησε τὴν ἀντίδρασιν πρὸς τὴν κρατοῦσαν Καντιανὴν καὶ μετακαντιανὴν Λογοκρατίαν ἐν τῇ Φιλοσοφίᾳ.

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἡ ἐπιστήμη ραγδαίως προβαίνουσα ἀπὸ ἀνακαλύψεως εἰς ἀνακάλυψιν ἐπωμίσθη τὸν βαρὺν ἆθλον νὰ περικλείση εἰς φυσικοχημικοὺς καὶ βιολογικοὺς νόμους τὴν ζωὴν καὶ τὴν φύσιν καὶ νὰ δώσῃ εἰς ἕνα μαθηματικὸν τύπον τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου. Εἶναι δυνατόν, ἐπίστευον, νὰ φαντασθῶμεν τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως ἐξικνουμένην μέχρι τοῦ σημείου ὥστε ἡ συνολικὴ πρόβασις τοῦ σύμπαντος, εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας τοῦ ἐμψύχου καὶ τοῦ ἀψύχου κόσμου, νὰ εἶναι παραστάσιμος δι' ἑνὸς καὶ μόνου μαθηματικοῦ τύπου, δι' ἑνὸς μόνου τεραστίου συστήματος ταυτοχρόνων διαφορικῶν ἐξισώσεων.

Ἐπίσης ὁ ἐπιστημονικὸς ὑλισμὸς τοῦ ΙΘ αἰῶνος ἀπέρριπτεν ἀσυζητητεὶ πᾶσαν γνῶσιν μὴ προκύπτουσαν ἐκ τοῦ πειράματος καὶ ἐθριάμβευεν εἰς ἐξωτερικάς, μηχανικὰς κατακτήσεις. Καθήλωνε τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν ἐπὶ τῆς διανοίας ὡς ἐπὶ κλίνης τοῦ Προκρούστου. Ἀπέδιδεν ὁμοιόμορφον ἀξίαν εἰς ὅλας τὰς διαπιστώσεις ἐν ὁλοκλήρῳ τῇ περιοχῇ τῆς ἐμπειρίας. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὅλαι αἱ διαπιστώσεις αὗται εὑρίσκοντο τοποθετημέναι εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν ἐκτιμήσεως, κατέληξαν νὰ εἶναι ὅλαι ἐστιγματισμέναι διὰ τῆς αὐτῆς σχετικότητος. Δὲν ἤργησε νὰ γίνῃ καταφανὲς ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ἡ φύσις γενικῶς ὑπερεκχειλίζουν καὶ ὑπερπηδοῦν τὰ πλαίσια τῶν νόμων, λογικῶν τύπων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀποπειρᾶται νὰ τὰς περικλείσῃ ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια.

Ἡ στιγμὴ ἦτο κρίσιμος. Ἐζητεῖτο ἡ πλήρης καὶ τελεία γνῶσις τῆς πραγματικότητος. Αὐτὴ πού μᾶς δίδει τὸν ἐσωτερικὸν παλμὸν παντὸς ἀντικειμένου, τὸ ὑπόστρωμα παντὸς φαινομένου, τὴν γνῶσιν τοῦ ὄντος ὡλοκληρωμένην. Ὄχι μονόχρονον, ἀλλ' ὑπέρχρονον. Ὄχι τὴν ἐπιφατικήν, ἀλλὰ τὴν βαθυτέραν οὐσίαν. Τὴν ἀπόλυτον, τὴν τελείαν γνῶσιν, τὴν «γ ν η σ ί η ν» ἀλήθειαν, ποὺ εἶναι τὸ ἀκοίμητον νοστάλγημα τῶν σοφῶν, ὄχι τὴν «σ κ ο τ ί η ν» μοῖραν τῶν πολλῶν, κατὰ τὸν Δημόκριτον.

Ἐζητεῖτο νέα Μεταφυσικὴ (ἔρευνα τῶν ὁριακῶν προβλημάτων), διὰ νὰ μᾶς δόσῃ τὴν κλεῖδα τοῦ προβλήματος τῆς ζωῆς· τὸ ὑπέρεισμα τοῦ πεπερασμένου, τῆς πολλαπλότητος· νὰ μᾶς γνωρίσῃ ὄχι τὸ συμπτωματικόν, τὰ «ε ἴ δ ω λ α», ἀλλὰ τὸ αἰώνιον καὶ ἀναλλοίωτον.

Αὐτὸ συμβαίνει πάντα: ἐφήμεροι ἡμεῖς διψοῦμεν αἰωνιότητα. Διψοῦμεν τὴν ἀλήθειαν, ὄχι τὴν στατικὴν καὶ ἀποκρυσταλλωμένην, ἀλλὰ τὴν πρωτεϊκήν, ὅπως καὶ ἡ ζωή μας. Κάθε ἀλήθεια εἶναι μία ὁδὸς χαραγμένη διὰ μέσου τῆς πραγματικότητος. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ὁδοί, τὰς ὁποίας ἐχάραξεν αὐτὴ ἡ πραγματικότης. Τὰ συστήματά μας, ἡ ἱστορία των, ἡ ἱστορία μας, εἶναι ἱστορία προσπαθείας τῆς συνειδήσεως νὰ δαμάσῃ τὴν ὕλην, κόσμον καὶ ζωὴν συγχρόνως καὶ ἱστορία συντριβῆς τῆς συνειδήσεως ὑπὸ τῆς ἐπαναπιπτούσης ἐπ' αὐτῆς ὕλης.

῾Η γνῶσις καὶ τὰ προβλήματά της συνταυτίζονται μὲ τὴν μοῖραν τῶν ἀνθρώπων. Κάθε ἀνάτασίς μας, ἀλλὰ καὶ κάθε πτῶσις μας εἰς αὐτὴν ὀφείλεται. Μᾶς ἐστοίχισεν ἀγωνίαν καὶ ἀνησυχίας ἡ ζήτησις αὐτῆς. ῾Ο καρπὸς τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως ὑπόσχεται νὰ ἐξομοιώσῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν. ᾿Αλλ᾿ ἐν τῷ μεταξὺ τὸν ἐξορίζει ἀπὸ τὸν Παράδεισον. Χάνει κανεὶς τὴν παραδεισιακήν του μακαριότητα μόλις ἀρχίσῃ νὰ σκεφθῇ.

Σύμβολον τοῦ παραπεσόντος ἀνθρώπου ὁ Faust ζητεῖ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων, ποὺ τὸν πιέζουν. ῾Η λογικὴ γνῶσις δὲν καταπαύει τὸν ἀσίγαστον σάλον τῆς ψυχῆς του. Τοὐναντίον μάλιστα: «Das Wissen wächst, die Unruhe wächst mit Ihm».

Εἰς τὴν τραγικὴν αὐτὴν στιγμὴν τῆς ἀνθρωπότητος ὁ Bergson εὐηγγελίσθη τὴν Διαίσθησιν.

Εἶχε συνειδητοποιήσῃ ὅτι τὸ Εἶναι καὶ τὸ Συνειδέναι εὑρίσκονται εἰς στενὴν συσχέτισιν πρὸς ἄλληλα, εἶναι ἐμπεποτισμένα τὸ ἓν μὲ τὸ ἄλλο, ἀδύνατος ὁ διαποχωρισμός των. Τῆς ζωῆς τὰ ἀναβρύσματα, τεραστίας μάζας πολλότητος, ἀδύνατον νὰ τὰς συλλάβωμεν μὲ τὴν διανόησιν, ὅσον καὶ νὰ τὰ συστέλλωμεν καὶ νὰ στερεοποιῶμεν εἰς ὁμοιομερεῖς ἐννοίας χωρὶς τάσιν, ἔντασιν, διάστασιν, ρυθμόν. ῾Η πρωτεϊκὴ ζωή μας δὲν ἑρμηνεύεται μὲ σύστημα ὑπολογισμῶν ψυχρῶν, διὰ συστημάτων ἐννοιῶν κλειστῶν, ἀμεταθέτων καὶ ἀπαραλλάκτων. Τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλά, τὰ ὡραῖα καὶ ἀληθινὰ εὑρίσκονται ἔξω τοῦ ρυθμοῦ τῆς συνήθους ζωῆς.

Αἱ μεγάλαι ἀλήθειαι τῆς ζωῆς μαντεύονται, τὰς ζῶμεν· δὲν περικλείονται ποτὲ εἰς τὰ στενὰ πλαίσια τῶν διανοητικῶν μορφῶν. ῾Η παγερά, ἡ χωρὶς δημιουργικὸν παλμόν, ἡ ἁγνὴ νόησις μὲ τὰς κατηγορίας της δὲν ἀρκεῖ. Μορφικὴ ὅπως εἶναι, τῆς διαφεύγει αὐτὴ ἡ Οὐσία τῆς ζωῆς: ἡ ἀδιάλειπτος καὶ συνεχὴς κίνησις καὶ μεταβολή, τὸ ἀέναον γίγνεσθαι. Τῆς διαφεύγει ὅ,τι ὑπάρχει ἀκατάλυτον καὶ ἀνεπίστροφον εἰς τὰς διαδοχικὰς στιγμὰς τῆς ἱστορίας.

Τὰ μεγάλα τῆς ζωῆς τὰ μυστικὰ θὰ μᾶς τὰ μάθῃ ἡ Διαίσθησις. Αὐτὴ θὰ μᾶς μάθῃ «d᾿ où venons-nous? Que faisons-nous ici-bas? Où allons-nous?». Καὶ ὡς γνωστὸν ἡ ἀξία τοῦ ἀνθρώπου μετρεῖται μὲ τὸ μέγεθος τῶν μυστηρίων πρὸ τῶν ὁποίων σταματᾷ.

***

Συμβατικὴ ἡ ἐπιστήμη. ῾Η προέκτασις, ἡ ὁλοκλήρωσις καὶ ἡ ὀργάνωσις τῶν ἀληθειῶν της εἶναι ἔργον εἰς τὸ ὁποῖον διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ δοθῇ «σὺν ὅλῃ τῇ ψυχῇ», κατὰ τὸν Πλάτωνα.

Φιλοσοφοῦμεν μόνον ὅταν βυθιζώμεθα εἰς τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεύνης

μας καὶ συγχωνευώμεθα εἰς τὸ ὅλον. Ἔχομεν τότε τὴν Διαισθητικὴν Γνῶσιν τῶν πραγμάτων. «Μεταξὺ γὰρ οὐδέν, ἀλλ' ἓν ἄμφω» (Πλωτῖνος).

Καὶ εἶναι Διαισθητικὴ Γνῶσις, κατὰ τὸν Bergson (1), ἡ συνταύτισις τοῦ γινώσκοντος ὑποκειμένου πρὸς τὸ γνωριζόμενον ἀντικείμενον, ἡ ἐκ τοῦ ἔνδον γνῶσις διὰ συμπαθείας, ὑπὸ τὴν ἐτυμολογικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως. Εἶναι μᾶλλον ἐπαφὴ πρὸς τὸ γνωριζόμενον, τὸ πραγματικὸν ἢ παράστασις αὐτοῦ. Δίδει τὴν πραγματικήν, τὴν οὐσιαστικὴν γνῶσιν τῆς ζωῆς. Φευγαλέα ἀναλαμπὴ τοῦ ἐνστίκτου ἐπὶ τῆς οὐσίας τῆς ζωῆς.

Ἡ Διαίσθησις προεκτείνει, ἀναπτύσσει καὶ καθιστᾷ διαστοχασμένον τὸ ἔνστικτον. Ἀνακαλύπτει τότε ὅ,τι τὸ καθ' ἑαυτὸ ἔνστικτον δὲν ὑποψιάζεται νὰ ζητήσῃ καὶ ὅ,τι ἡ διάνοια διαρκῶς ζητεῖ, χωρὶς ποτὲ νὰ τὸ συλλαμβάνῃ.

Μεταγγίζει ἡ Διαίσθησις εἰς τὴν Μεταφυσικὴν (ἔρευναν τῆς βαθυτέρας οὐσίας τῶν πραγμάτων) περισσοτέραν ἐπιστήμην καὶ εἰς τὴν Ἐπιστήμην (ζήτησιν ἁπλῶς τῶν σχέσεων τῶν φαινομένων) περισσοτέραν μεταφυσικήν.

* * *

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Bergson εἶναι κυρίως Ψυχολογία ἀνεπτυγμένη εἰς Μεταφυσικήν. Προσπάθεια θεμελιώσεως τῆς γνώσεως ἐπάνω εἰς τὰ ἄμεσα δεδομένα τῆς συνειδήσεως.

Ὅ,τι μᾶς χαρακτηρίζει εἶναι ἡ διαρκὴς ἀλλαγή, ἡ ριζική. Δέν ὑπάρχει οὔτε παράστασις, οὔτε συναίσθημα, οὔτε βούλησις μὴ μεταβαλλομένη συνεχῶς. «Stream of consciousnes» τοῦ James. Συνεχὴς ἡ ἀλλαγή, διαρκὴς ἡ μεταβολή. Ἂν ὑπάρχῃ ἐπιφατικὴ ἀσυνέχεια, ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ προσοχή μας προσηλώνεται εἰς τὴν συνήδεισίν μας διὰ σειρᾶς πράξεων ἀσυνεχῶν.

Ἡ διάνοιά μας παρακολουθεῖ μὲ ἅλματα τὴν πορείαν κάθε ροϊκῆς μεταβολῆς. Χαράσσει καθέτους τομάς. Προσπαθεῖ μὲ ἀλλεπάλληλα στατικὰ Εἶναι νὰ ἀνασυστήσῃ τὸ ροϊκὸν γίγνεσθαι. Τελικῶς ἐπιτυγχάνει τεχνητὴν μίμησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου, στατικὸν ἰσοδύναμον, ἀνταποκρινόμενον καλλίτερον εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς γλώσσης καὶ τῆς διανοήσεως.

Αἱ ψυχικαί μας καταστάσεις—αὐτὸ πού λέγομεν καταστάσεις—δὲν

(1)— Κριτὴς αὐστηρὸς ὁ B. Russel λέγει: In this part of his philosophy, apart from phraseology, Bergson hav added nothing to Plotinus. (Ἐν Twentieth century philosophy, D. Runes ed., New York, 1943, σελ. 237). Τὴν δὲ Évolution créatrice τοῦ Bergson τὴν χαρακτηρίζει ὡς «a poetical picture appealing to the fancy», ἐπιβεβαίωσιν τῆς θεωρίας του ὅτι κάθε ἀλήθεια is to be atteined by intuition not by intellect, διὸ καὶ it contained less argument and more rhetoric.

εἶναι στοιχεῖα χωριστά, ἀσύνδετα. Συνεχίζουν ἐσωτερικῶς ἡ μία τὴν ἄλλην εἰς ἀτέρμονα ροὴν ὀργανικῆς διαρκείας καὶ ἀλληλεισδύσεως. «Δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης» (Ἡράκλειτος).

Ἡ διάρκεια, ἡ διάρκειά μας δὲν εἶναι στιγμὴ διαδεχομένη ἄλλην διότι τότε θὰ εἴχομεν πάντοτε καὶ μόνον τὸ παρόν. Δὲν θὰ ὑπῆρχε παράτασις τοῦ πρὶν εἰς τὸ τόρα. Δὲν θὰ ὑπῆρχε ἐξέλιξις καὶ διάρκεια συμπαγής. Ἡ Διάρκειά μας εἶναι ἡ συνεχομένη πρόβασις τοῦ πρότερον, ποὺ διαβιβρώσκει τὸ μέλλον. Ἡ Μνήμη μας, «προέκτασις τοῦ παρελθόντος εἰς τὸ παρόν, διάρκεια δρῶσα καὶ ἀνεπίστροφος», συνεχῶς εἰσάγει κἄτι ἀπὸ τὸ παρελθὸν εἰς τὸ παρόν. «Ἡ ψυχική μας κατάστασις χωροῦσα ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ χρόνου ὀγκοῦται συνεχῶς ἐκ τῆς διαρκείας, τὴν ὁποίαν συσσωρεύει· σχηματίζει χιονόσφαιραν μὲ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν της».

Τὸ παρελθὸν μας—τὸ αἰσθανόμεθα ἀορίστως—παραμένει συνεχῶς παρόν. Μᾶς ἀκολουθεῖ ὁλόκληρον κάθε στιγμήν. Ἀδιάκοπα αὐξάνει ποσοτικὰ καὶ διαφορίζεται κατὰ γεωμετρικὴν πρόοδον.

Τὶ εἴμεθα, ἀλήθεια, τὶ εἶναι ἡ Προσωπικότης μας, ἂν μὴ ἡ συμπύκνωσις τῆς ἱστορίας, τὴν ὁποίαν ἐζήσαμεν, πρὸ τῆς γεννήσεώς μας μάλιστα, ἀφοῦ σύρομεν μαζί μας τὰς κληρονομικὰς καταβολάς;

Καὶ ἡ Προσωπικότης μας οἰκοδομεῖται μὲ τὴν συσσώρευσιν πείρας. Αὐξάνεται, ὡριμάζει ἀδιαλείπτως. Κάθε στιγμή της εἶναι κάτι τὸ νέον, τὸ τελείως νέον καὶ ἀπροσδόκητον, προστιθέμενον καὶ αὐτὸ εἰς ὅ,τι πρότερον ὑπῆρχεν. Εἶναι στιγμὴ πρωτότυπος, ἱστορίας ἐπίσης πρωτοτύπου. Δημιουργία. Διὰ κάθε πλάσμα ποὺ ἔχει συνείδησιν Ζῶ σημαίνει: ἀλλάσσω διαρκῶς, ὡριμάζω, δημιουργῶ ἐγὼ τὸν ἑαυτόν μου ἐπ' ἄπειρον.

Διαρκεῖ ὄχι μόνον κάθε πλάσμα, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν ὁλόκληρον. Ὅσον περισσότερον ἐμβαθύνομεν εἰς τὴν φύσιν τοῦ χρόνου, τόσον καλλίτερον θὰ κατανοῶμεν ὅτι διάρκεια σημαίνει δημιουργία πρωτοτύπων μορφῶν, ὑπάρξεως, ἀδιάκοπος παραγωγὴ ἀπροβλέπτων, αὔξησις τῆς ποσότητος ἀπροσδιοριστίας, ποὺ ὑπάρχει εἰς τὸ σύμπαν. Διὰ τοῦτο καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ δώσωμεν ὁρισμόν τῆς Ζωῆς. Τέλειος ὁρισμὸς δὲν χωρεῖ παρὰ εἰς πραγματικότητα τετελεσμένην. Τὸ Ζῶν σῶμα εἶναι «Ἄτομον», σύστημα αὔταρκες, συγκείμενον ἐξ ἑτερογενῶν μερῶν, τὰ ὁποῖα συμπληρώνουν ἄλληλα. Ἐκτελεῖ λειτουργίας καὶ αὐταὶ ἐπάγουν αἱ μὲν τὰς δέ. Αἱ ἰδιότητές του, «αἱ ζωτικαὶ ἰδιότητες οὐδέποτε πραγματοῦνται πλήρως. Εὑρίσκονται πάντοτε εἰς τὴν ὁδόν τῆς πραγματώσεως. Εἶναι Τάσεις μᾶλλον παρά καταστάσεις». Ἀδύνατος ὅθεν ἡ ὕπαρξις Παγκοσμίου Βιολογικοῦ Νόμου, ὅστις νὰ ἐφαρμόζηται κατὰ γράμμα, αὐτομάτως εἰς οἱοδήποτε ζῶν. Δὲν ὑπάρχουν καταστάσεις. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀφοριστικὴ γραμμὴ ζῶντος καὶ ἀδρανοῦς. Ἡ Κατάστασις—καὶ ὅταν δὲν σημαίνει πραγματικότητα τετελεσμέ-

νην—εἶναι πάντοτε στατική· σημαίνει ἕνα τέρμα, κάτι τὸ νεκρόν. Ὑπάρχουν Κατευθύνσεις. Πρὸς αὐτὰς ἡ ζωὴ ἐξαπολύει τὰ εἴδη.

Ἕκαστον Εἶδος, κάθε παραλλαγὴ καὶ κάθε ἄτομον παραλλαγῆς προσβεβαιοῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀκολουθεῖ τὴν ἰδιοτροπίαν του, σταματᾷ, προσαρμόζεται, ἐκτροχιάζεται λίγο πολὺ ἀπὸ τῆς γραμμῆς, κάποτε μάλιστα ὀπισθοδρομεῖ ὡσάν νὰ περιφρονῇ τὴν ἀρχικὴν κατεύθυνσιν τῆς ζωϊκῆς φορᾶς.

Ἡ Ζωτική φορά (l' elan vital) εἶναι τὸ μόνον ἔμπεδον καὶ μόνιμον ἐν τῇ ροῇ τοῦ παντός.

Ἕκαστον εἶδος δὲν σκέπτεται παρὰ ἑαυτό καὶ δὲν ζῇ εἰμὴ μόνον διὰ τὸν ἑαυτόν του. Ἐντεῦθεν οἱ ἀναρίθμητοι ἀγῶνες τῶν ὁποίων θέατρον εἶναι ἡ φύσις. Τὸ εἶδος συμπεριφέρεται ὡς ἐὰν ἡ γενικὴ κίνησις τῆς ζωῆς νὰ ἀνεστάλη εἰς αὐτό. Καὶ ὅμως τὸ εἶδος δὲν εἶναι παρὰ αὐτὴ ἡ ζωτικὴ φορά, ποὺ πέρνει μέσα εἰς τὸ προνομιοῦχον αὐτὸ πλάσμα της τὴν ὑπάτην ἔντασιν καὶ ὁλοκλήρωσίν της. Τὸ εἶδος φθάνει ἐνίοτε εἰς τόσην βιολογικὴν ἐνδελέχειαν, εἰς τοιοῦτον παλμὸν ζωϊκῆς αὐταρκείας καὶ αὐτοκρατίας ὥστε νὰ ἀδιαφορήσῃ πρὸς ὅ,τι προηγούμενον, νὰ ἀντιστραφῇ κατὰ τῆς φύσεως καὶ νὰ γίνῃ αὐτὸ νέα πηγὴ ἐξορμήσεως πρὸς νέας ἀπροβλέπτους κατευθύνσεις τῆς φορᾶς τῆς ζωῆς.

Συντελεῖται οὕτω, χωρὶς σχεδιάγραμμα, ἡ ἐπ' ἄπειρον πρόοδος τῆς ζωῆς, πρόοδος ἀόρατος «ἐπὶ τῆς ὁποίας κάθε ὀργανισμὸς ἱππάζεται κατὰ τὸ βραχὺ μεσοδιάστημα τοῦ χρόνου, καθ' ὅ δέδοται αὐτῷ νὰ ζήσῃ», καὶ ἡ πρόωσις αὐτὴ εἶναι ἑνιαία καὶ ἀδιαίρετος. Ὅλα τὰ ζῶντα συνέχονται καὶ ὅλα ὑπείκουν εἰς τὴν αὐτὴν φοβερὰν ὤθησιν.

«Ἡ ἀνθρωπότης ὁλόκληρος ἐν τῷ διαστήματι καὶ ἐν τῷ χρόνῳ εἶναι τεραστία στρατιὰ καλπάζουσα ἐπὶ τῆς ζωϊκότητος παρὰ τὸ πλευρὸν ἡμῶν, ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν ἡμῶν. Καὶ καλπάζει μὲ τόσην ὁρμὴν ὥστε νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ ἀνατρέψῃ πάσας τὰς ἀντιστάσεις καὶ νὰ ὑπερβῇ πολλὰ ἐμπόδια, ἴσως δὲ καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν θάνατον.».

(συνεχίζεται)

Ι. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΦΩΤΙΟΣ

ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ Ἢ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ;*

Γνωστὸν ὅτι ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ καιροῦ ὡρίσθη ὅπως κατ' ἔτος, τὸν Ἰανουάριον, τελῶνται ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα δεήσεις ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἑβδομάδος ταύτης, γνωστῆς ὡς «Octave de l'Union», σὺν ταῖς δεήσεσιν ἐκφωνοῦνται καὶ διάφοροι λόγοι, οἱ ὁποῖοι σκοπὸν ἔχουσιν ὅπως καταστήσωσι γνωστὰ εἰς τὸν Καθολικὸν κόσμον τὴν σημασίαν καὶ τοὺς «Θησαυροὺς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» κατά τε τὴν Θεολογίαν καὶ τὴν Λατρείαν αὐτῆς, πρὸς δὲ ὀργανοῦνται καὶ διαλέξεις, διὰ τῶν ὁποίων ἐξετάζονται, ἐν πνεύματι ἐπιστημονικῆς ἀμεροληψίας, διάφορα ἐπίμαχα μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ζητήματα, προπαρασκευαζομένης οὕτω τῆς ὁδοῦ πρὸς κατανόησιν καὶ προσέγγισιν, συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχήν, τὴν ὁποίαν ἔθεσεν ὁ τελευταῖος Πάπας Πῖος ὁ ΙΑ', ὅπως πρὸ πάσης ἀποπείρας ἐπανασυνδέσεως τῶν διεστώτων προηγηθῇ προσπάθεια ***ἀλληλογνωριμίας*** καὶ ***ἀλληλοεκτιμήσεως***.

Μία τῶν τοιούτων διαλέξεων εἶναι καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη, ἡ ὁποία ἐξεφωνήθη ἐν Ὀξφόρδῃ κατὰ τὴν ἑβδομάδα τῆς Ἑνώσεως τοῦ 1942 (18—25 Ἰανουαρίου) ὑπὸ τοῦ ἐμβριθοῦς Καθολικοῦ ἱστορικοῦ F. Dvornik, ἔχοντος εἰδικότητα καὶ ἁρμοδιότητα ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατριάρχου ἡμῶν Φωτίου, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἐργασιῶν, τὰς ὁποίας ἐδημοσίευσε κατὰ καιροὺς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

Ἡ «Ὀρθοδοξία» δημοσιεύουσα ἐν μεταφράσει τὴν διάλεξιν ταύτην, θέλει νὰ καταστήσῃ γνωστὴν εἰς τοὺς ἀναγνώστας της τὴν νέαν κίνησιν, ἡ ὁποία μορφοῦται ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῇ βάσει νέων ἀρχῶν, καὶ τὴν μεταβολήν, ἡ ὁποία ἐπῆλθεν εἰς τὰς ἀντιλήψεις τῶν διαφόρων θεολόγων καὶ ἱστορικῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας καὶ εἰδικῶς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου.

Ἐλπίζω ὅτι θὰ μὲ συγχωρήσητε ἐὰν τὸ θέμα τῆς διαλέξεώς μου φαίνεται εἰς ὑμᾶς ἐκπληκτικόν, ἔστω καὶ ἐὰν συμπίπτῃ εἰς μίαν ἑβδομάδα «ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως τῆς Ἐκκλησίας». Γνωρίζω ὅτι ὁ τίτλος του ἠμπορεῖ νὰ ὁμοιάζῃ, ἐκ πρώτης ὄψεως, μᾶλλον παράδοξος, ἀλλὰ πιστεύω

(*) Παραλαμβάνεται ἐκ τοῦ περιοδικοῦ **La Vie Intellectuelle**, ἔτος 13ον, Δεκέμβριος, 1945.

ὅτι εἰς τὸ τέλος τῶν ἐξηγήσεών μου θὰ φανῇ εἰς ὑμᾶς τελείως φυσικὸς καὶ κατάλληλος. Δοκιμάζομεν πάντοτε ἓν εἶδος choc, ὅταν ἓν ζήτημα παρουσιάζεται πρὸ ἡμῶν ὑπὸ ἓν νέον φῶς, διάφορον ἐκείνου ὑπὸ τὸ ὁποῖον εἴμεθα συνηθισμένοι νὰ τὸ βλέπωμεν. Ἀλλὰ θὰ ἔχωμεν βεβαίως νὰ ὑποστῶμεν πλέον τι ἑνὸς παρομοίου choc, λόγῳ τῆς ἐπιθυμίας, τὴν ὁποίαν ἔχομεν νὰ φθάσωμεν εἰς μίαν ἀκριβῆ κατανόησιν μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Πλῆθος δυσκολιῶν, αἱ ὁποῖαι χωρίζουν τὰς Ἐκκλησίας αὐτὰς γενικῶς, καὶ εἰδικῶς τὰς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, δὲν εἶναι φύσεως δογματικῆς, ἀλλὰ εὑρίσκουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς μίαν διάφορον ἐξέλιξιν ἱστορικήν. Ἐπίσης πρὸ ἑνὸς ἑκάστου ἐκ τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα μᾶς χωρίζουν, ὀφείλομεν νὰ ἐμπνεώμεθα ἀπὸ εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν νὰ μελετῶμεν αὐτὰ ἄνευ προκαταλήψεως, εἰς τὸ ἀληθὲς ἱστορικὸν αὐτῶν πλαίσιον, ἄνευ τάσεως ἀπολογητικῆς, ἀλλὰ ἀποκλειστικῶς διὰ νὰ ἀνακαλύψωμεν τὴν ἁπλῆν ἀλήθειαν.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ τάσεις μου, ὅτε, πρό τινων ἐτῶν, ἐπεδόθην εἰς τὴν ἐκ νέου μελέτην τῆς ἱστορίας τοῦ Φωτίου. Μερικὰ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐρευνῶν μου κατέπληξαν καὶ ἐμὲ αὐτόν, διότι ἔφθανον ἐνίοτε εἰς ὅλως ἀντίθετον συμπέρασμα ἐκείνου ὅπερ ἐδιδάχθη ἀπ' αἰώνων. Προτίθεμαι νὰ ρίψω ἓν νέον φῶς ἐπὶ μιᾶς εἰδικῆς ὄψεως τοῦ σχίσματος τοῦ Φωτίου καὶ θὰ μὲ συγχωρήσητε ἐὰν τὸ φῶς αὐτὸ φαίνεται εἰς ὑμᾶς ἀπότομον. Πρέπει νὰ φωτίσῃ τις τὸ ὅλον ἱστορικὸν πρόβλημα δι' ἑνὸς φωτὸς ἀπροκαταλήπτου καὶ διαπεραστικοῦ, ἐὰν θέλῃ νὰ εὕρῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὴν ἀληθῆ λύσιν.

Νομίζω ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ Φωτίου καὶ αἱ ἀντίθετοι γνῶμαι, αἱ ἐπικρατοῦσαι ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ εἰς τὰς Ἐκκλησίας Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἀποτελοῦσι τὸ μεγαλείτερον ἐμπόδιον εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν. Διὰ τοὺς Ὀρθοδόξους, ὁ Φώτιος εἶναι εἷς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ἀνατολικῶν Πατέρων, ὁ μεγαλείτερος διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, εἷς ἅγιος ἐπισήμως ἀναγνωρισθεὶς ὡς τοιοῦτος ὑπὸ ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ἀνδρεῖος ἀγωνιστὴς τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἐκκλησίας του ἐναντίον ὅλων τῶν σφετερισμῶν τοῦ Παπισμοῦ, εἷς διδάσκαλος καὶ πρίγκηψ τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὰ βλέμματα τῶν Καθολικῶν, εἶναι ὁ πρῶτος τῶν μεγάλων σχισματικῶν, ὁ πατὴρ τοῦ σχίσματος μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ὁ αὐτουργὸς τῆς αἱρέσεως ἐπὶ τοῦ filioque, ὁ σφετεριστὴς τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἄνθρωπος πάσης ματαιότητος καὶ δολιότητος, παραχαράκτης τῶν παπικῶν ἐπιστολῶν καὶ τῶν πράξεων τῆς Συνόδου, ἀφωρισμένος ὑπὸ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν· τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη ἀποτελεῖ, κυρίως εἰπεῖν, κεφάλαιον ἀποστροφῆς δι' ὅλον τὸν Χριστιανι-

σμὸν καὶ ὁ ὁποῖος φυσικῶς δὲν θὰ ἔχῃ θέσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Πῶς νὰ συμβιβάσῃ τις γνώμας τοσοῦτον ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους; Πῶς νὰ ἐλπίσῃ τις μίαν πραγματικὴν προσέγγισιν μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τόσον χρόνον ἐπιμενουσῶν εἰς γνώμας τοσοῦτον ἀνομοίας ἐπὶ ἑνὸς ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἐπὶ αἰῶνας συνεδέθη πρὸς τὸ σχῖσμα τῆς Ἀνατολῆς;

Εὐτυχῶς, ἀπό τινων ἐτῶν, νέα φῶτα ἐρρίφθησαν ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ δυστυχοῦς Πατριάρχου. Ἀνακεφαλαιοῦμεν τὰ γενικῶς παραδεδεγμένα ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου σημεῖα.

Πρωτίστως ἔχει ἀποδειχθῇ ὅτι τὸ δεύτερον σχῖσμα τοῦ Φωτίου οὐδέποτε ὑπῆρξεν. Ὁ Πατριάρχης τελείως καὶ εἰλικρινῶς συνεφιλιώθη μετὰ τοῦ Πάπα Ἰωάννου τοῦ VII, καὶ ἡ Σύνοδος τοῦ 879—880 ἐπισήμως ἔχει ἐπικυρώσῃ τὴν συμφιλίωσιν αὐτήν. Ὁ Φώτιος οὐδέποτε ἔκτοτε ἀφωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα. Ἀντιθέτως, ὅτε καθῃρέθη, διὰ λόγους πολιτικῆς φύσεως, ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ VI, ὁ Πάπας Στέφανος ὁ VI ἀνέλαβε τὴν ὑπεράσπισίν του καὶ δὲν ἐδέχθη νὰ ἔλθῃ εἰς σχέσεις μετὰ τοῦ διαδόχου του Στεφάνου, νεωτέρου ἀδελφοῦ τοῦ αὐτοκράτορος, παρὰ μόνον ὅτε οὗτος ἀπέστειλεν αὐτῷ ἀντίγραφον τῆς πράξεως, δι' ἧς ὁ Φώτιος παρῃτεῖτο ἐλευθέρως τοῦ Πατριαρχικοῦ του θρόνου. Οὕτω, ὅτε ἀπέθνησκεν ὁ Φώτιος εὑρίσκετο ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης. (1)

Ἔχει καλῶς ὁρισθῇ ὅτι ἐν Ρώμῃ ἦσαν ἐν γνώσει τῆς τοιαύτης συνδιαλλαγῆς καὶ ὅτι, εἰς τὸ τέλος τοῦ XI αἰῶνος; ἡ Παπικὴ Ἀρχιγραμματεία δὲν ἀνεγνώριζεν ἐπισήμως παρὰ ἑπτὰ Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ἀρνουμένη οὕτω νὰ θεωρῇ ὡς τοιαύτην ἐκείνην, ἡ ὁποία καταδίκασε δημοσίως τὸν Φώτιον κατὰ τὸ 869—870. Ἡ Ρωμαϊκὴ αὐλὴ δὲν εἶχε λησμονήσῃ ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου ταύτης εἶχον ἀκυρωθῇ κατὰ τὸ 879—880, κατὰ τὸν χρόνον τῆς συμφιλιώσεως τοῦ Φωτίου μετὰ τῆς Ρώμης, μέτρον

---

(1)— Νομίζω ὅτι ἔχω προσαγάγῃ ἐπαρκεῖς ἀποδείξεις πρὸς στήριξιν τῶν θέσεων τούτων ἐν τῇ μελέτῃ μου τῇ δημοσιευθείσῃ κατὰ τὸ 1933 ἐν **Byzantion** (τομ. VII, σελ. 425-474), «**Le second schisme de Photius. une mystification historique**». Σχεδὸν συγχρόνως ὁ **R. P. Grumel**, ἀσσομπσιονιστής, κατέληξεν εἰς παρόμοια συμπεράσματα (**Y eut-il un second schisme de Photius?** ἐν **Revue des Sciences philosophiques et théologiques**, 1933, τομ. XII, σελ. 432-457). Ἔχω ἀπαντήσῃ εἰς μερικὰς ἐκ τῶν ἀμφιβολιῶν καὶ τῶν ἐνστάσεών του εἰς τὰς **Etudes sur Photius, Byzantion**, τομ. XI, σελ. 1-10. Ἔκτοτε ἀνεκάλυψα νέα στοιχεῖα πρὸς στήριξιν τῆς θέσεως ταύτης καὶ ὑπολογίζω νὰ ἐπαναλάβω τὸ ὅλον ζήτημα ἐν τῷ βιβλίῳ μου **Le schisme de Photius**. Πρβλ. ἐπίσης ἓν σύντομον ἄρθρον, ὅπερ ἐδημοσίευσα ἐν **The Eastern Church Quarterly**, 1930, (**Rome et Constantinople au IX siècle**).

ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ VII καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Παπισμὸς οὐδέποτε ἐπανῆλθεν.

Ἡ Σύνοδος, ἡ ὁποία κατεδίκασε τὸν Φώτιον καὶ τῆς ὁποίας αἱ ἀποφάσεις, αἱ ἀφορῶσαι τὸν Πατριάρχην, ἠκυρώθησαν δέκα ἔτη ἀργότερον ὑπὸ μιᾶς ἄλλης συνόδου, ἐπικεκυρωμένης ὑπὸ τοῦ Πάπα, οὐδέποτε κατετάχθη ἔκτοτε ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς μεταξὺ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἐν τῇ Δύσει δὲν εὑρίσκει τις οὐδεμίαν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία τὴν θεωρεῖ ὡς τοιαύτην. Τὴν ἀναξίαν τιμὴν νὰ κληθῇ «ὀγδόη οἰκουμενικὴ σύνοδος» τὴν ὀφείλει εἰς ἓν περίεργον λάθος τῶν ρωμαίων κανονολόγων τοῦ XI αἰῶνος (2). Οὗτοι ἀνακαλύπτοντες τὰς πράξεις εἰς τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Λατερανοῦ, εὗρον ἐκεῖ μίαν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία ἀπηγόρευε εἰς τοὺς λαϊκοὺς νὰ ἀναμιγνύωνται εἰς ἐπισκοπικὰς ἐκλογάς. Ἐν τῇ χαρᾷ των τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης, ὄχι μόνον ἐλησμόνησαν ὅτι ἡ Σύνοδος αὕτη εἶχεν ἀκυρωθῇ ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνεβίβασαν εἰς τὴν σειρὰν μιᾶς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων συνόδων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐννοεῖται ὅτι ὅταν τοῦτο ἀπεδείχθη, ἡ ἱστορία τοῦ Πατριάρχου Φωτίου ἦτο ἔτι κακῶς νενοημένη. Εἷς μῦθος εἶχε γεννηθῇ ἐν τῇ Δύσει: στηριζόμενον ἐπὶ τῶν πράξεων μιᾶς οἰκουμενικῆς συνόδου, δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ ἀποδεχθῇ τις αὐτὸν ἄνευ ἀμφιβολίας. Ἀνεπτύχθη οὗτος κατὰ τὸν μεσαίωνα καὶ καθιερώθη κατὰ τὸν XVII αἰῶνα, ὑπὸ τοῦ πρώτου συγχρόνου ἱστορικοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ καρδιναλίου Βαρονίου.

Τοιαῦται εἶναι αἱ νέαι ἐκδοχαί, τὰς ὁποίας παραδέχονται γενικῶς οἱ εἰδικοὶ διὰ τὴν ἱστορίαν ταύτην. Ἐννοεῖται, κατεδαφίζουν ὅλα τὰ κατασκευάσματα τοῦ μεσαίωνος. Ἐὰν ἐξετάσωμεν ἐκ ταύτης τῆς νέας ἀπόψεως τὴν ἱστορίαν τοῦ «πατρὸς τοῦ σχίσματος», ὅλον τὸ οἰκοδόμημα, τὸ κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Βαρονίου κατὰ τὸν XVII αἰῶνα καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀνακαινισθὲν κατὰ τὸν XIX αἰῶνα ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Hergenröther, τρίζει καὶ καταρρέει πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν. Πρέπει νὰ γραφῇ ἐκ νέου ἡ ἱστορία τοῦ μεγάλου τούτου Ἕλληνος.

(συνεχίζεται)

Μετάφρ.: ΔΙΑΚ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

(2) — Πρβλ. ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰς διαλέξεις μου εἰς τὸ **Congrès International des Etudes Byzantines, (Rome, 1937)** καὶ εἰς τὴν **Academie Royale de Belgique (Bruxelles, 1938)** κατὰ τὴν ὑποδοχήν μου ὡς μέλους τακτικοῦ, ἐκδεδομένην εἰς τὸ **Bulletin, classe des lettres, 1938** (τόμ. **XXIV**) ὑπὸ τὸν τίτλον **L'œcuménicité du huitième concile (869-870) dans la tradition occidentale du moyen âge.**

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Ἡ Πρώτη τοῦ Ἔτους ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, τελεσθεῖσαν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ὑπὸ τοῦ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτου μετὰ τοῦ Δευτερεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων, ἐχοροστάτησεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος Μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέχθη ἐν τῷ Ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Γραφείῳ τοὺς σεβ Συνοδικοὺς Ἀρχιερεῖς, ἀπὸ μέρους τῶν ὁποίων ὡς ἑξῆς προσεφώνησε τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, ὑποβάλλων τὰς συγχαρητηρίους αὐτῶν εὐχάς, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Προύσης κ. Πολύκαρπος.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Χάριτι θείᾳ, αἰσίως διανύσαντες τὸν μακρὸν καὶ ἀκανθώδη δρόμον τοῦ ἀποιχομένου ἔτους 1945, μὲ χρηστὰς τὰς ἐλπίδας χαιρετίζομεν σήμερον τὸ ἐπιτέλλον νέον εὐοίωνον ἔτος 1946.

Ἡ ἐπιτολὴ τοῦ νέου τούτου ἔτους, Παναγιώτατε Δέσποτα, εἶναι ὄντως εὔελπις καὶ προάγγελος εὐημερίας εἰς σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα. Πέρυσιν, ὁπότε βαρύτατον ἀτυχῶς ἐκρότει τὸ τηλεβόλον τοῦ ἀπηνοῦς παγκοσμίου πολέμου καὶ σκληρῶς ἐθέριζε τὸν κόσμον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν, ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ, πάντες ἡμεῖς, ἡγουμένης τῆς Σῆς σεπτῆς Κορυφῆς, μετ' ἀφάτου χριστιανικοῦ πόνου θερμῶς ἐδεόμεθα τοῦ Κυρίου ὑπὲρ καταπαύσεως τῆς τόσον ἀγρίως, ἐπὶ ἓξ ὅλα ἔτη, ὡς γνωστόν, μαινομένης λαίλαπος τοῦ παγκοσμίου πολέμου.

Καὶ ἰδοὺ νῦν ἐπήκουσεν ὁ Κύριος τῆς δεήσεως ἡμῶν. Τὰ ὑπέρμαχα τοῦ δικαίου ἔθνη, θείᾳ συνάρσει, ὑπερήφανον ὕψωσαν, κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, τὴν ἔνδοξον σημαίαν τοῦ θριάμβου καὶ πανηγυρικῶς ἔκρουσαν τὸν χαρμόσυνον κώδωνα τῆς καταθέσεως τῶν αἱμοσταγῶν ὅπλων.

Ἐφ' ᾧ καὶ νῦν, δόξαν καὶ αἶνον, ἀπὸ μέσης ψυχῆς καὶ καρδίας, ἀναπέμπομεν τῷ Παναγάθῳ Κυρίῳ, Ὅστις, ὡς οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων «Οὐκ εἴασεν ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα», ἀλλά, κατὰ τὸν Προφήτην Ἠσαΐαν, «ἀπεκάλυψε τὸν βραχίονα αὐτοῦ τὸν ἅγιον ἐνώπιον πάντων τῶν Ἐθνῶν καὶ εἶδον τὰ ἄκρα τῆς γῆς τὴν σωτηρίαν τὴν παρ' Αὐτοῦ». (Ἠσ. 52.10).

Θερμῶς δ' ἅμα δεηθῶμεν νῦν, κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην ἡμέραν, ὅπως ὁ Αὐτὸς Κύριος, ὃν τρόπον κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ηὐδόκησεν, ἵνα κοπάσῃ ὁ σάλος τῶν δεινῶν τοῦ παγκοσμίου πολεμικοῦ δράματος, οὕτω καὶ κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος, ὡς Δοτὴρ τῆς εἰρήνης, δωρήσηται πᾶσι τοῖς ἔθνεσι καὶ λαοῖς τὴν ποθητήν, δικαίαν καὶ παγίαν εἰρήνην.

Μὲ τὰς χρηστὰς ταύτας εὐχὰς καὶ ἐλπίδας, Παναγιώτατε Δέσπο-

τα, ἐν βαθείᾳ συγκινήσει προσερχόμεθα νῦν καὶ ἡμεῖς, ἡ θεόλεκτος τῶν Ἱεραρχῶν χορεία, ὁ εὐαγὴς κλῆρος καὶ τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα, πρὸ τῆς Σῆς σεπτῆς Κορυφῆς καὶ εὐλαβῶς τὴν Παναγίαν σου Δεξιὰν κατασπαζόμενοι καὶ τὰς θεοπειθεῖς εὐχὰς καὶ εὐλογίας Σου εὐσεβάστως ἐξαιτούμενοι θερμῶς δεόμεθα ἵνα Κύριος ὁ Θεὸς ὁ χρόνους καὶ καιροὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ Αὐτοῦ θέμενος, χαρίσηταί Σοι τὸν νέον τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ ἐνιαυτὸν μεστὸν κατ' ἄμφω ὑγείας, εὐδαιμονίας καὶ πάσης ἀγαθωσύνης.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήντησεν εὐχαριστοῦσα καὶ ἀντευχομένη ὡς ἀκολούθως:

Ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς ἠκούσαμεν, Σεβασμιώτατε ἅγιε ἀδελφέ, ὅσα ἐξ ὀνόματος καὶ πάντων τῶν ἀγαπητῶν ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν καὶ πάσης τῆς ὁμηγύρεως τῆς ὁμογενείας ἀπηυθύνατε ἡμῖν, ὑποβάλλοντες εἰλικρινῆ συγχαρητήρια καὶ ἐνθέρμους εὐχὰς ἐπὶ τῇ σήμερον ἀγομένῃ ἑορτῇ τοῦ νέου ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητος Κυρίου.

Τὰ λόγια τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος συνεκίνησαν ἡμᾶς βαθέως. Εὐχαριστοῦμεν τοίνυν ἐκ μέσης καρδίας ἐπὶ ταῖς ἀγαθαῖς εὐχαῖς ὑμῶν, ἐν αἷς διαβλέπομεν ἀποτυπουμένην τὴν πρὸς τὸ πρόσωπον ἡμῶν βαθεῖαν ἀγάπην καὶ τιμὴν πάντων ὑμῶν.

Τὸ ἀπερχόμενον ἔτος ἀποσύρεται ἐκ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου συναποκομίζον μεθ' ἑαυτοῦ τὰς πικρίας καὶ τὴν ὀδύνην, ἣν σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης ἐδοκίμασεν ἐν τῇ μακρᾷ ἀγωνίᾳ τῶν τελευταίων ἐτῶν, καθ' ἃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἀντεμετώπισε τὸ φάσμα τῆς ὁλοκληρωτικῆς καταστροφῆς. Ἐκ τῆς σκληρᾶς ὅμως ταύτης δοκιμασίας ἡ ἀνθρωπότης ἐξῆλθεν εἴπερ ποτὲ ἐνισχυμένη ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν πίστει αὐτῆς, σαφῶς κατιδοῦσα ὅτι ὁσάκις ἄβυσσος κυκλοῖ αὐτὴν καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς, οὐδεὶς ὑπάρχει ὁ παρακαλῶν αὐτὴν εἰμὴ ὁ ἐλεῶν φιλάνθρωπος Θεός.

Καίτοι δὲ τὸ ἀνατέλλον νέον ἔτος οὐχ' εὑρίσκει, ἀτυχῶς, τὴν ἀνθρωπότητα ἀπηλλαγμένην παντελῶς δοκιμασιῶν καὶ ἀπορίας διὰ τὸ μέλλον, οὐδὲ τὴν εἰρήνην ἐγκαθιδρυμένην μεταξὺ τῶν λαῶν, δυνάμεθα ὅμως, ἐπὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ Κυρίου καὶ τὴν πολλὴν Αὐτοῦ πρὸς τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν Αὐτοῦ ἀγάπην ἀποβλέποντες, ἐλπίζειν ὅτι οὐκ εἰς μακρὸν ἔτι παραταθήσεται ἡ ἐνεστῶσα ἀβεβαιότης καὶ ὅτι ἐν τάχει τὰ πάντα διευθετηθήσονται δικαίως, ἐπ' ἀγαθῷ συνόλης τῆς ἀνθρωπότητος.

Εὐχόμεθα ἐκ μέσης καρδίας πᾶσιν ὑμῖν τὸ νέον ἔτος αἴσιον καὶ τῆς χάριτος καὶ εὐλογίας τοῦ Κυρίου πεπληρωμένον, ὄλβιόν τε καὶ ὑγιεινόν, ἵνα ἀπερισπάστῳ διανοίᾳ ἐξακολουθήσωμεν πάντες ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πνευματικῆς διακονήσεως τοῦ χριστωνύμου πληρώματος.

Τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν εἴη πάντοτε μετὰ τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας καὶ πάντων ἡμῶν.

Μετὰ ταῦτα προσῆλθον ἐνώπιον τῆς Α. Θ. Παναγιότητος οἱ Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοὶ ὑπάλληλοι τῆς Π. Αὐλῆς, ἡγουμένου αὐτῶν τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου κ. Μαξίμου, προσφωνήσαντος δὲ διὰ τῶν ἑξῆς:

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Σήμερον, ὅτε ἓν ἔτος ἀποσύρεται ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου τούτου, καλεῖται δὲ μὲ ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας του ὑπόδικον ἐνώπιον τῆς αἰωνιότητος καὶ τῆς Θείας Δικαιοσύνης, σήμερον, ὅτε νέον ἔτος ἀνατέλλει ἀπὸ τὰ σκιερὰ καὶ μυστηριώδη βάθη τοῦ μέλλοντος, ἡ δὲ ἀνθρωπότης σύμπασα ἐξηντλημένη καὶ κατάκοπος ἐν ἐλπιδοφόρῳ προσδοκίᾳ χαιρετίζει τὴν ἐπιτολήν του, ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς κυκλοῦντες τὸν πανίερόν Σου Θρόνον εὐχαριστοῦμεν τὸν Ὕψιστον ὅτι ἠξίωσεν ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς θεράποντάς Σου νὰ ὑποβάλωμεν ἐν εὐλαβείᾳ, κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην στιγμήν, τὰ κατακλύζοντα τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἰσθήματα σεβασμοῦ, ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ γεραρὸν πρόσωπον τῆς Σῆς σεπτῆς Κορυφῆς καὶ τὰς θερμοτέρας καὶ διακαεστέρας ἡμῶν εὐχὰς ὑπὲρ τῆς πολυτίμου ὑγείας καὶ μακροημερεύσεως τῆς Ἁγιωσύνης Αὐτῆς.

Ἔχει δὲ βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλή, Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, ὅτι κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμὴν δὲν ἐπιτελεῖ καθῆκον τυπικόν, ἀλλ' ἐπικοινωνίαν βαθυτέρας σημασίας: Ἔρχεται πρὸς Σὲ τὸν Δεσπότην καὶ Πατέρα της πρὸ παντὸς διὰ νὰ ἀντλήσῃ ὁμοῦ μετὰ τῆς Πατριαρχικῆς καὶ πατρικῆς εὐχῆς καὶ εὐλογίας Σου, ἀρετὴν ἐκ τῆς ἀποστολικῆς ζωῆς Σου, διδάγματα ἐκ τῆς βαθείας πείρας Σου, ζῆλον ἐκ τῆς ἀγάπης Σου, στοιχεῖα καὶ ἐφόδια ἀπαραίτητα διὰ τὸ ἱερὸν ἡμῶν ἔργον.

Ὑπὸ τοιαῦτα αἰσθήματα εὑρισκόμενοι, εὐλαβῶς παριστάμεθα πρὸ τοῦ Θρόνου τῆς Σῆς Ἁγιωσύνης, τὰς θεοπειθεῖς Πατριαρχικὰς καὶ πατρικὰς εὐχάς Σου ἐξαιτούμενοι, βαθύτατα δὲ εὐγνώμονες ἐπὶ τῇ ἀδιαλείπτως ἐκδηλουμένῃ πατρικῇ στοργῇ Σου, εἰς ὀφειλετικὴν ἀντίδοσιν, ὁλόθυμον ὑποβάλλομεν τὴν υἱικὴν εὐχὴν ὅπως ὁ κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ Αὐτοῦ τοὺς χρόνους, καὶ τοὺς καιροὺς Παντοκράτωρ Κύριος χαρίζηται τῇ Ὑμετέρᾳ Θειοτάτῃ καὶ Προσκυνητῇ ἡμῖν Παναγιότητι ὑγείαν ἀδιάπτωτον, μακρότητα ἡμερῶν, στηρίζων καὶ ἐνισχύων Αὐτὴν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν ὑψηλῶν Αὐτῆς καθηκόντων, ἐπιβραβεύων ἅμα καὶ τὸ ἀνατέλλον νέον ἔτος δαψιλῶς ηὐλογημένον ἄνωθεν καὶ πλούσιον ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπαντῶσα ηὐχήθη τῇ Π. Αὐλῇ διὰ τῶν ἀκολούθων:

Μετὰ πατρικῆς συγκινήσεως δεχόμεθα, ὁσιολογιώτατε ἡμέτερε Πρωτοσύγκελλε καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Πατριαρχικῇ ἡμῶν Αὐλῇ διακονοῦντες κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ὑπάλληλοι, τὰ υἱικὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς ἐγκαρδίους εὐχάς, ἃς ὑποβάλλετε ἡμῖν ἐπὶ τῇ ἐπιτολῇ τοῦ νέου ἔτους.

Εὐχαριστοῦμεν ἐπ' αὐταῖς πᾶσιν ὑμῖν, ἐκφράζοντες ἅμα καὶ τὴν εὐαρέσκειαν ἡμῶν διὰ τὴν ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀφοσιώσει πρὸς τὸ καθῆκον ἐπιτελουμένην ὑφ' ὑμῶν ἐργασίαν.

Ἀντευχόμεθα τὸ νέον ἔτος αἴσιον καὶ εὐτυχές, πεπληρωμένον τε τῆς παρὰ Θεοῦ εὐλογίας, ὑμῖν καὶ τοῖς οἴκοις ὑμῶν.

Ἐν συνεχείᾳ τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ἐπεσκέφθησαν καὶ ἠσπάσθησαν τὴν σεπτὴν Αὐτῆς Δεξιάν, ὑποβαλόντες τὰ σέβη αὐτῶν, οἱ ὀφφικιάλοι τῶν Πατριαρχείων, Ἐπιτροπαὶ τῶν Κοινοτήτων τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἐπίλεκτα μέλη τῆς κοινωνίας τῆς Πόλεως.

Τοὺς προσελθόντας ἀντεπεσκέφθησαν, κατὰ τὴν τάξιν, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος οἱ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος, Μ. Ἀρχιδιάκονος καὶ λοιποὶ Πατριαρχικοὶ Διάκονοι.

Ἐπισκέψεις.

—Τῇ 26ῃ τοῦ μηνός, προκειμένου ἵνα ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν ἐν Παρισίοις νέαν θέσιν αὐτοῦ, ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, ἐξαιτούμενος τὴν σεπτὴν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν, ὁ τέως ἐν Ἀγκύρᾳ Ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος κ. Ραφ. Ραφαὴλ, μετὰ τῆς εὐγενεστάτης συζύγου αὐτοῦ.

Τῇ αὐτοῦ Ἐξοχότητι, εἰς ἔνδειξιν ἰδιαιτέρας εὐαρεσκείας καὶ πρὸς εὐλογίαν, προσεφέρθη ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἀδαμαντοποίκιλτος σταυρός.

—Τῇ 22ᾳ τοῦ μηνὸς ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ ὑπέβαλε τὰ σέβη αὐτῆς ἡ ἐπὶ ἀποστολῇ ἐνταῦθα ἀφιχθεῖσα Ἐπιτροπὴ τῶν Σιδηροδρόμων Ἑλλάδος, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κ. κ. Οἰκονομίδου (Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς), Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῶν Σιδηροδρόμων Ἑλλάδος—Φράγκου, Διευθυντοῦ Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας Θεσσαλονίκης—καὶ Φλωκᾶ, Διευθυντοῦ Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας Ἀθηνῶν.

Ὀνομαστήρια.

Τοῖς ἑορτάσασι τὰ ὀνομαστήρια αὐτῶν σεβ. Μητροπολίταις Χαλκηδόνος κ. Μαξίμῳ (21 τοῦ μηνός), Προικονήσου κ. Φιλοθέῳ (29 τοῦ μηνός), Κυδωνιῶν κ. Ἀγαθαγγέλῳ (23 τοῦ μηνὸς) καὶ Χαλδίας κ. Κυρίλλῳ (18 τοῦ μηνός), πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλῳ κ. Μαξίμῳ καὶ Ἀρχιγραμματεῖ τῆς Ἱ. Συνόδου κ. Μαξίμῳ (21 τοῦ μηνός), ὡς καὶ τῷ ἐντιμολογιωτάτῳ Ἄρχοντι Μ. Χαρτοφύλακι κ. Ἀχιλλεῖ Μόσχῳ (18 τοῦ μηνός), καταλλήλως διεβιβάσθησαν αἱ εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Ἀντιπροσωπεῖαι.

Κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ἐν τῷ ἐν Γαλατᾷ Ρωσσικῷ Ἁγιορειτικῷ Μετοχίῳ τοῦ ἁγ. Ἀνδρέου λειτουργίαν ἐπὶ τῇ Σερβικῇ ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Σάββα, ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Μελέτιος μετὰ τοῦ Διευθύνοντος τὴν Πατριαρχικὴν Διερμηνείαν κ. Ἀλ. Μελίδου.

Ἡ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.

Τῇ 30ῇ τοῦ μηνὸς ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ ἑορτῇ τῶν Γραμμάτων, ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐτελέσθη ἡ θεία λειτουργία ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Χριστουπόλεως κ. Μελετίου. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ὁ ἐκ τῶν Πατριαρχικῶν ἐφημερίων πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Νικόλαος Κουτρουμπῆς.

Κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν παρέστησαν αἱ Ἐφορεῖαι τῶν Σχολῶν τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, Διευθυνταί, Καθηγηταὶ καὶ μαθηταὶ τῶν Σχολῶν.

Εἰς τὸ τέλος τῆς θείας λειτουργίας ἐτελέσθη καὶ τὸ εἰθισμένον μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων εὐεργετῶν, ἐφόρων, σχολαρχῶν, καθηγητῶν, διδασκάλων καὶ μαθητῶν τῆς Πατριαρχικῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.

Πατριαρχικὸς Ναός.

Κατὰ τὰς Κυριακὰς τοῦ μηνὸς ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Μάξιμος.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Συνοδικαὶ συνεδρίαι.

Ἐπὶ τῇ μετὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Δωδεκαημέρου ἐπαναλήψει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων ἀντηλλάγησαν αἱ προσήκουσαι εὐχετήριοι προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις.

Ἑόρτιοι χαιρετισμοί.

Ἐπὶ ταῖς διαγενομέναις ἑορταῖς τοῦ Δωδεκαημέρου, ἐλήφθησαν συγχαρητήρια τηλεγραφήματα καὶ γράμματα τῶν Μακ. Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Μόσχας, τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ χηρεύοντος Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Κύπρου, τῶν Μακ. Προέδρων τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ, τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου καὶ ἄλλων ἐπισήμων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν προσώπων, εἰς ἃ ἐγένοντο αἱ προσήκουσαι ἀπαντήσεις.

—Ὡσαύτως ἑόρτιοι χαιρετισμοὶ ἀντηλλάγησαν διὰ γραμμάτων μεταξὺ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν φίλων Ἐκκλησιῶν Ἀγγλικανῆς καὶ Παλαιοκαθολικῶν ἐν Ἑλβετίᾳ.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κασσανδρείας — Ἱερὰ Μητρόπολις Γρεβενῶν.

Οἱ σεβ. Μητροπολῖται Κασσανδρείας κ. Καλλίνικος καὶ Γρεβενῶν κ. Θεόκλητος, διὰ γραμμάτων, ἀνήγγειλαν τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν καὶ ἐξῃτήσαντο ἐπὶ τούτῳ τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας.

Ταῖς Α. Σεβασμιότησιν ἐγένοντο αἱ προσήκουσαι ἀπαντήσεις.

Ὀρθόδοξος Ἑλληνικὴ Κοινότης Βουδαπέστης.

Ἐλήφθη καὶ ἀνεγνώσθη συνοδικῶς ἐμπεριστατωμένη ἔκθεσις τοῦ πανοσιολ. Ἀρχιμ. Ἱλαρίωνος Βασδέκα, Ἱερατικῶς Προϊσταμένου τῆς ἐν Βουδαπέστῃ Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Κοινότητος, παρέχοντος πληροφορίας περὶ τῆς καταστάσεως τῆς Κοινότητος καὶ αἰτουμένου ὁδηγίας ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων.

Τῇ αὐτοῦ πανοσιολογιότητι ἐγένετο τὸ προσῆκον ἀπαντητικὸν γράμμα.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ληφθὲν ἀνεγνώσθη συνοδικῶς γράμμα τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρου, συγχαίροντος ἐπὶ τῇ ἄρσει τοῦ Βουλγαρικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σχίσματος καὶ τῇ εἰς Αὐτοκέφαλον ἀνυψώσει τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

ORTODOKSİA — Ahlâkî ve Dinî Resale

İmtiyaz sahibi ve Umum neşriyat Müdürü : MELETİOS LUKAKİS

Mahal İdare: Tahta Minare, Vodina Sok. No.: 42 İstanbul-Fener

Basım tarihi : 25/5/946